

Lietuvos
Raudonasis
Kryžius

**SAVO PASIRINKTOJE
VIETOJE GYVENANČIŲ
PRIEGLOBSČIO
PRAŠYTOJŲ IŠŠŪKIAI
LAUKIANT SPRENDIMŲ
DĖL PRIEGLOBSČIO
SUTEIKIMO**

2023 M. LAPKRITIS

Lietuvos Raudonasis Kryžius yra nevyriausybinė organizacija, teikianti socialinę, humanitarinę ir teisinę pagalbą pabėgėliams, prieglobsčio prašytojams, asmenims be pilietybės ir kitiems migrantams nepriklausomai nuo jų teisinio statuso.

Laikydamasis pagrindinių Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pusmėnulio judėjimo principų, Lietuvos Raudonasis Kryžius stengiasi bet kuriomis aplinkybėmis apsaugoti žmogaus gyvybę, sveikatą ir orumą, palengvinti žmonių kančias, vadovaudamasis tik jų reikmėmis ir nedarydamas jokių išlygų pagal nacionalinius, rasinius, lyties, amžiaus ar klasinius požymius, pagal religinius ar politinius įsitikinimus, nedalyvauja politinio, religinio, rasinio, etninio, lytinio ar ideologinio pobūdžio polemikoje.

Šioje ataskaitoje apibendrinama iš skirtingų šaltinių surinkta informacija, susijusi su savo pasirinktoje gyvenamojoje vietoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų padėtimi.

Vertindami surinktus duomenis, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus komanda remiasi savo dalykine kompetencija bei ilgamete patirtimi migracijos ir prieglobsčio srityje. Esame dėkingi partneriams ir kolegoms už papildomas įžvalgas.

Ši ataskaita yra skirta tik informacijai, ji nesukuria ir nesuteikia teisių, ja nenustatoma ir neprisiimama teisinių įsipareigojimų sprendžiant individualius atvejus. Cituojant ar platinant šią ataskaitą būtina nuoroda į informacijos šaltinį:

Lietuvos Raudonasis Kryžius. (2023 m. lapkritis). *Savo pasirinktoje gyvenamojoje vietoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų iššūkiai laukiant sprendimų dėl prieglobsčio suteikimo*

Višelio nuotrauka: Unsplash

Lietuvos Raudonojo Kryžiaus tyrimas

Apklausa atlikta: 2023 m. kovo 27 d. – balandžio 28 d.

Apklausta: 50 respondentų iš 5 kilmės šalių.

Metodologija. Su savo pasirinktoje gyvenamojoje vietoje gyvenančiais prieglobsčio prašytojais buvo bendraujama gyvai, telefonu, taip pat el. susirašinėjimo būdu. Dalis respondentų atsakymus pateikė savarankiškai užpildę el. anketą. Visiems respondentams buvo pateiktas vienodas klausimynas, kurį sudaro uždaro ir atviro pobūdžio klausimai (žr. priedą Nr. 1).

Tyrimo metu buvo renkama viešai prieinama statistinė informacija, taip pat pateikti klausimai valstybės institucijoms, atsakingoms už prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimą bei prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygų užtikrinimą (žr. priedus Nr. 2, Nr. 3 ir Nr. 4).

<u>I. SITUACIJA IR KONTEKSTAS</u>	01
<u>II. MIGRACIJOS DEPARTAMENTO APKROVIMAS</u>	06
<u>III. POKALBIAI SU PRIEGLOBSČIO PRAŠYTOJ AIS</u>	09
<u>IV. VALSTYBĖS INSTITUCIJŲ POZICIJA</u>	21
<u>V. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS</u>	26
<u>IŠNAŠOS</u>	31
<u>PRIEDAI</u>	35

I. SITUACIJA IR KONTEKSTAS

Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (toliau – UTPĮ) numato, kad prieglobsčio prašytojai yra apgyvendinami Lietuvos Respublikos institucijų paskirtose apgyvendinimo vietose, kaip antai Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VSAT) Užsieniečių registracijos centre (toliau – URC), Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Pabėgėlių priėmimo centre (toliau – PPC) arba kitose valstybės numatytose bei valstybės lėšomis išlaikomos kolektyvinio apgyvendinimo vietose [1]. Prieglobsčio prašytojams, kurie dėl įvairių priežasčių nenorėtų gyventi institucijų paskirtose apgyvendinimo centruose bei turi galimybę apsigyventi savarankiškai, įstatymas suteikia galimybę gyventi savo pasirinktoje gyvenamojoje vietoje, gavus Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – MD) leidimą [2].

Dalis tokių prieglobsčio prašytojų gyveno Lietuvoje kitais pagrindais dar iki prašymo suteikti prieglobstį pateikimo bei turi nuomojamą arba netgi nuosavybės teise jiems priklausanti būstą ir dėl suprantamų priežasčių norėtų likti gyventi jiems įprastoje aplinkoje. Kai kurie prieglobsčio prašytojai turi pakankamai santaupų, kas leidžia susirasti ir išsinuomoti būstą, neretai – kambarį bendrabutyje kartu su kitais tėvynainiais. Tokį sprendimą lemia skirtingi sumetimai: kai kuriuos, ypač pabėgusius nuo teisėsaugos represijų, pvz., slegia URC aplinka (tvoros, kameros, įeigos kontrolė, uniformuoti apsaugos darbuotojai, griežtos vidaus tvarkos taisyklės), kai kurie tiesiog stengiasi visais įmanomais būdais pademonstruoti, kad į Lietuvą atvyko ne tapti valstybės išlaikytiniais, o gauti tarptautinę apsaugą ir pan. Likusi dalis savarankiškai gyvenančių prieglobsčio prašytojų, neturinčių nei santaupų, nei pajamų, glaudžiasi pas gimines, pažįstamus, jiems padedančių organizacijų patalpose ir kt.

Kaip ir kiti prieglobsčio prašytojai, savo pasirinktoje gyvenamojoje vietoje apsigyvenę žmonės turi tam tikrų teisės aktų jiems numatytų garantijų, pvz., teisę nemokamai gauti informaciją, valstybės garantuojamą teisinę pagalbą, naudotis vertimo žodžiu paslaugomis, kiek tai yra susiję su jų prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimu, taip pat turi prieigą prie būtinosios medicinos pagalbos ir būtinųjų sveikatos priežiūros paslaugų [3]. Nepilnamečiai prieglobsčio prašytojai taip pat įgyja papildomų garantijų, pvz., turi teisę mokytis pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio, bendrojo ugdymo arba formaliojo profesinio mokymo programą (programas) švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatyta tvarka. Prieglobsčio prašytojas, pradėjęs mokytis būdamas nepilnametis, turi teisę pabaigti bendrojo ugdymo programą (programas), net jeigu mokydamasis sulaukė pilnametystės.

Vis dėlto, paminėtina, kad savo pasirinktoje gyvenamojoje vietoje apsigyvenę prieglobsčio prašytojai neturi „teisės naudotis materialinėmis priėmimo sąlygomis“, kuri yra skirta išskirtinai Lietuvos Respublikos institucijų paskirtose apgyvendinimo vietose gyvenantiems prieglobsčio prašytojams. „Materialines priėmimo sąlygas“ įstatymas apibrėžia, kaip būsto, maisto ir aprangos suteikimą ir (arba) socialinių išmokų skyrimą šioms reikmėms, taip pat pinigine pašalpa.

Šiame kontekste paminėtina, kad su kliūtimis gaunant prieglobsčio prašytojams skiriamą kasmėnesinę pašalpą (10 proc. valstybės remiamų pajamų dydžio, kas šiuo metu sudaro 15 eurų 70 centų) savo pasirinktoje gyvenamojoje vietoje gyvenantys prieglobsčio prašytojai susidurdavo net ir tuomet, kai teisę gauti tokią pašalpą dar turėjo. Tradiciškai minėta kasmėnesinė pašalpa buvo išmokama apgyvendinimo centruose bei, atitinkamai, faktiškai buvo prieinama tik šių centrų gyventojams.

2016 m., siekiant išspręsti šią problemą, Vidaus reikalų ministerija (toliau – VRM) patvirtino „Prieglobsčio prašytojo teisės kas mėnesį gauti piniginę pašalpą įgyvendinimo tvarkos aprašą“, tačiau net ir patvirtinus minėtą tvarką, paskyrimas institucijos, kuri būtų atsakinga už pašalpos mokėjimą savarankiškai gyvenantiems prieglobsčio prašytojams, užruko ilgiau negu 3 metus. Galiausiai, 2021 m. iš savo pasirinktoje gyvenamojoje vietoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų buvo atimta teisė gauti kasmėnesinę piniginę pašalpą, motyvuojant tuo, kad prieglobsčio prašytojo naudojimas materialinėmis priėmimo sąlygomis, kai jis gyvena savarankiškai pasirinktoje gyvenamojoje vietoje, yra piktnaudžiavimas prieglobsčio procedūra, neefektyviai naudojant valstybės lėšas [4]. Nei duomenų apie tai, kiek lėšų valstybė sutaupo, kai prieglobsčio prašytojas gyvena savo pasirinktoje vietoje, o ne apgyvendinimo centre, nei referavimo į atliktus tyrimus, kurių tikslas būtų įvertinti faktinę, o ne menamą tokių savarankiškai gyvenančių prieglobsčio prašytojų finansinę padėtį, prie minėto deklaratyvaus pobūdžio teiginio pridėta nebuvo.

Tokiu būdu savo pasirinktoje vietoje gyvenantys prieglobsčio prašytojai turi savarankiškai pasirūpinti būstu, maistu, apranga ir kitomis „materialinėmis priėmimo sąlygomis“. Tačiau šią užduotį komplikuoja tai, kad prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimo metu prieglobsčio prašytojai neturi teisės dirbti, nebent MD per nustatytą 6 mėn. terminą nepriima sprendimo dėl tokio prašymo [5], tik tuomet prieglobsčio prašytojas įgyja teisę dirbti [6]. Skirtingai negu materialinių priėmimo sąlygų užtikrinimo atveju, savo pasirinktoje vietoje gyvenantiems prieglobsčio prašytojams nedaroma išimties, susijusios su teise dirbti, t. y. jie turi patys viskuo pasirūpinti, nors dirbti negali. Išimtį sudaro tik tie reti atvejai, kai prieglobsčio prašytojas, kuris prieglobsčio pasiprašė jau gyvendamas ir dirbdamas Lietuvoje bei, pvz., turintis galiojančią leidimą gyventi, išduotą atitinkamu pagrindu. Tokiu atveju prieglobsčio prašytojas nepraranda jau turimų teisių vien dėl to, kad jis pasiprašė prieglobsčio, ir gali toliau dirbti, kol galioja jo turimas tokią teisę suteikiantis dokumentas.

Pažymėtina, kad nuo š. m. rugpjūčio mėn. tokie prieglobsčio prašytojai neteko galimybės pakeisti turimą leidimą gyventi, net jeigu turi tam pagrindą ir atitinka visus reikalavimus, vien dėl to, kad yra pateikę prašymą suteikti prieglobstį [7]. Atitinkamai, iki tol leidimo gyventi neturėję užsieniečiai taip pat neteko galimybės kreiptis dėl leidimo gyventi išdavimo, pvz., darbo arba šeimos susijungimo pagrindu, jeigu nustatoma, kad toks žmogus yra pateikęs prašymą suteikti prieglobstį. Motyvų, kuriais remiantis nuspręsta įvesti šį apribojimą, viešai prieinamuose dokumentuose neatskleidžiama. Vienas iš galimų paaiškinimų – bendra taisyklė, kad to paties asmens atžvilgiu MD neturėtų būti lygiagrečiai vykdomos kelios skirtingos administracinės procedūros. Tačiau pastebėtina, kad šis naujas draudimas netaikomas, pvz., užsieniečiams, tuo pačiu metu inicijavusiems su pilietybe susijusias procedūras, taigi šiuo apribojimu nusitaikyta būtent į prieglobsčio prašytojus. Neatmestina, kad tokio pobūdžio situacijose, kaip ir materialinių priėmimo sąlygų užtikrinimo savarankiškai gyvenantiems žmonėms atveju, atsakingos institucijos taip pat įžvelgia „piktnaudžiavimą prieglobsčio procedūra“, nes užsienietis, žymiai lengvesniu būdu gavęs leidimą gyventi, neretai nutraukia pradėtą prieglobsčio procedūrą ir ji lieka nepabaigta (o tai, savo ruožtu, gali suponuoti nepamatuotą išvadą, kad prieglobsčio jis prašėsi neturėdamas tam poreikio ir pagrindo). Vis dėlto, grįžtant prie „valstybės lėšų efektyvaus naudojimo“, pastebėtina, kad asmeniui pasirinkus vadinamos „reguliariosios migracijos“ kelią bei nebepretenduojant į prieglobstį, valstybė tik sutaupo, kadangi lėšos nebūtų leidžiamos paramai tokio žmogaus integracijai suteikus jam prieglobstį.

Apibendrinus, savo pasirinktoje vietoje gyvenantys prieglobsčio prašytojai turi savarankiškai pasirūpinti visomis „materialinėmis priėmimo sąlygomis“, tačiau neturi teisės dirbti bei nebeturi galimybės įgyti tokią teisę kitais, „reguliariosios migracijos“ būdais.

Kalbant apie teises, kurias turi savo pasirinktoje vietoje gyvenantys prieglobsčio prašytojai, praktikoje tokie žmonės neretai susiduria su papildomais sunkumais, lyginant su institucijų paskirtose apgyvendinimo vietose gyvenančiais prieglobsčio prašytojais. Pvz., prieglobsčio prašytojų teisė gauti būtinąją medicinos pagalbą ir būtinąsias sveikatos priežiūros paslaugas bent iš dalies užtikrinama apgyvendinimo centruose, kuriuose įsteigti medicinos punktai ar net šeimos gydytojo kabinetas. Esant poreikiui gauti medicinos paslaugas savivaldybės ar valstybės sveikatos priežiūros įstaigose, centrų darbuotojai dažnu atveju palydi asmenis į įstaigą, tarpininkauja gaunant paslaugas ir pan., nekalbant apie tai, kad apgyvendinimo centrų apylinkėse esančios sveikatos priežiūros įstaigos reguliariai susiduria su prieglobsčio prašytojais bei jų statusas nekelia papildomų klausimų. Savo pasirinktoje vietoje gyvenantys prieglobsčio prašytojai, savo ruožtu, patys kreipiasi į sveikatos priežiūros įstaigas pagal gyvenamąją vietą, kur neretai kyla problemų identifikuojant asmenį, kaip turintį teisę gauti valstybės laiduojamą sveikatos priežiūrą. Absoliuti dauguma prieglobsčio prašytojų neturi Lietuvoje suteikto asmens kodo – įprastinio identifikatoriaus, naudojamo sveikatos priežiūros įstaigų informacinėse sistemose. Kito galimo identifikatoriaus – DIK (Draudžiamojo identifikavimo kodas), kurį prieglobsčio prašytojams suteikia Valstybinė ligonių kasa prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – VLK), asmenys paprastai nežino, nes jis nėra nurodomas jų gaunamuose dokumentuose. Užsieniečio registracijos pažymėjime (toliau – URP) nurodytas ILTU kodas (Interesų Lietuvoje turinčio užsieniečio kodas) savo ruožtu nėra integruotas į daugelį sveikatos priežiūros įstaigų naudojamų informacinių sistemų ir neleidžia greitai identifikuoti asmenį. Kaip pasekmė, prieiga prie paslaugų dažnu atveju yra apsunkinama ir reikalauja papildomų pastangų, kaip antai susisiekti su VLK ir sužinoti savo DIK.

Šio teminio tyrimo kontekste Lietuvos Raudonasis Kryžius (toliau – LRK) apklausė 50 savo pasirinktoje vietoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų iš 5 skirtingų kilmės šalių, 80 proc. jų sudaro Baltarusijos piliečiai. Pažymėtina, kad ilgą laiką prieglobsčio prašytojų iš šios kaimyninės šalies metiniai skaičiai Lietuvoje nesiekdavo ir kelių dešimčių [8], išskyrus 2017 m., kai prieglobsčio pasiprašė 35 Baltarusijos piliečiai, kas galimai buvo susiję su tais metais šalyje vykusiais protestais [9]. Situacija drastiškai pasikeitė 2020 m. rudenį, po masinių protestų Baltarusijoje pradžios, kai prieglobsčio Lietuvoje pasiprašė 81 Baltarusijos pilietis (antra pagal dydį prieglobsčio prašytojų 2020 m. grupė po Rusijos piliečių (88), iš viso 2020 m. prieglobsčio Lietuvoje pasiprašė 321 asmuo). 2021 m., besitęsiant protestų dalyvių persekiojimui, prieglobsčio pasiprašė jau 260 Baltarusijos piliečių (trečia pagal dydį prieglobsčio prašytojų 2021 m. grupė po Irako (2 480) ir Afganistano (297) piliečių, iš viso 2021 m. prieglobsčio Lietuvoje pasiprašė 4 259 asmenys). 2022 m., Baltarusijoje besitęsiant represijoms, prieglobsčio Lietuvoje pasiprašė 416 Baltarusijos piliečių, kurie tapo didžiausia prieglobsčio prašytojų grupe, sudarančia virš 40 proc. visų prašytojų (iš viso 2022 m. prieglobsčio Lietuvoje pasiprašė 1 051 asmuo). Ši tendencija išlieka aktuali ir šiais metais, kai sausio-spalio mėn. prieglobsčio Lietuvoje pasiprašė 249 Baltarusijos piliečiai – 50 proc. visų prašytojų (minėtu laikotarpiu iš viso prieglobsčio pasiprašė 494 asmenys).

Tokiu būdu jau antrus metus Baltarusijos piliečiai sudaro apie pusę visų prieglobsčio prašytojų. Be to, didžioji dalis jų prieglobstį Lietuvoje gauna – vien š. m. sausio-spalio mėn. prieglobstis buvo suteiktas 290 Baltarusijos piliečiams, kas sudaro beveik 77 proc. visų asmenų, kuriems šiuo laikotarpiu buvo suteiktas prieglobstis (377 asmenys) [10]. Taigi, būtent Baltarusijos piliečiai sudaro didžiausią grupę tiek prieglobsčio prašančių, tiek prieglobstį gaunančių asmenų, kas iš dalies paaiškina jų dominavimą LRK atliktoje apklausoje.

Remiantis oficialia statistika, per metus nuo 2020 m. Baltarusijoje prasidėjusių protestų (2020 m. rugpjūtis – 2021 m. liepa) prieglobsčio Lietuvoje pasiprašė 226 Baltarusijos piliečiai [11]. Nors tikslūs prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo duomenys nėra viešai prieinami, remiantis LRK kaupiamais duomenimis [12], iš minėtų kelių šimtų asmenų tik apie 15 proc. ilgesnį laiką gyveno apgyvendinimo centruose, didžioji dalis apsigyveno savo pasirinktoje gyvenamojoje vietoje. Ši tendencija išlieka iki šiol – Baltarusijos piliečiai sudaro daugumą prieglobsčio prašytojų, gyvenančių savo pasirinktoje vietoje, kas dar labiau paaiškina LRK atliktos apklausos respondentų pasiskirstymą pagal kilmės šalis. LRK vertinimu, tokią situaciją nemaža dalimi lemia baltarusių organizacijų ir bendruomenės parama naujai atvykusiems. Prieglobsčio prašytojai iš kitų šalių, neturintys tokio pobūdžio paramos sistemos Lietuvoje, paprastai apsigyvena savarankiškai, įvertinus galimybę save išlaikyti. Tuo tarpu nemaža dalis Baltarusijos piliečių, padedant tėvynainiams, gali pasirinkti tokią opciją net neturėdami pakankamai lėšų, reikalingų būstui, maistui, rūbams ir kitiems baziniams poreikiams užtikrinti.

Minėti statistiniai duomenys, leidžiantys išskirti prieglobsčio prašytojus iš Baltarusijos, neturi įtakos šiam LRK tyrimui bei teikiamoms išvadoms, tačiau suteikia papildomo konteksto nagrinėjamam fenomenui bei pagrindžia prielaidą, kad Lietuvoje dauguma savo pasirinktoje vietoje apsigyvenusių prieglobsčio prašytojų, kurių padėtis pastaruosius kelerius metus buvo kryptingai bloginama, įvedant vis naujus teisinius apribojimus, yra Baltarusijos piliečiai, kurių dauguma prieglobstį Lietuvoje galiausiai gauna, kas vėlgi atveria duris ateities diskusijai, ar jų situacijoje iš tikrųjų galima pagrįstai įžvelgti „piktnaudžiavimo prieglobsčio procedūra“ požymių.

Bet kuriuo atveju, kaip buvo minėta, savo pasirinktoje vietoje gyvenantys prieglobsčio prašytojai turi patys pilnai save išlaikyti, tačiau neturi nei teisės dirbti, nei galimybės tokią teisę įgyti kitais būdais, nebent MD nepriima sprendimo dėl prieglobsčio prašymo per įstatymo nustatytą 6 mėn. terminą. Jau savaime 6 mėn. laukimo, be paramos iš valstybės ir be galimybės užsidirbti pragyvenimui, yra pakankamai ilgas laikas. Tačiau situacija dar labiau komplikuojasi, kai tokie prieglobsčio prašytojai yra priversti laukti MD sprendimo dar ilgiau, tam tikrais atvejais – daugiau nei metus. Nepaisant to, kad įstatymas nustato maksimalų 6 mėn. prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimo terminą, remiantis MD skelbiama informacija, skirta išskirtinai Baltarusijos piliečiams [13], „faktiškai“ nagrinėjimas gali užtrukti ilgiau, t. y. nukrypimas nuo įstatyminio imperatyvo tapo oficialia norma. Ir nors tokiu atveju prieglobsčio prašytojai įgyja teisę dirbti, tačiau visų problemų laukiant MD sprendimo tai nepašalina, nes be sunkumu įsidarbinant turint tik URP ir neapibrėžtą „laikiną“ statusą bei kliūčių atidarant banko sąskaitą, apie kurias LRK jau rašė anksčiau [14], užsitęsęs laukimas nežinioje, neužtikrinta ateitis bei užtrukęs išsiskyrimas su šeima [15] neišvengiamai slegia žmones psichologiškai, o ribota prieiga prie sveikatos priežiūros paslaugų neleidžia tinkamai pasirūpinti savo fizine sveikata.

II. MIGRACIJOS DEPARTAMENTO APKROVIMAS

Tyrimo metu buvo analizuojama MD skelbiama gautų ir išnagrinėtų prieglobsčio prašymų statistika (2022 m. [16] ir 2023 m. sausio-spalio mėn. [17]).

2022 m. Lietuvoje iš viso buvo pateiktas 1 051 prieglobsčio prašymas (palyginimui, 2021 m. buvo registruota 4 259 prašymų arba net 4 kartus daugiau nei 2022 m.). Per tą patį laikotarpį MD priėmė 1671 sprendimą dėl prieglobsčio prašymų, 885 iš jų – išnagrinėjus prašymą suteikti prieglobstį iš esmės (316 asmenų buvo suteiktas pabėgėlio statusas, 21 – papildoma apsauga, 548 asmenims buvo atsisakyta suteikti prieglobstį). Likusią dalį sudaro sprendimai, nereikalaujantys prašymo nagrinėjimo iš esmės – nutraukti prašymo nagrinėjimą, nenagrinėti prašymo arba perduoti asmenį kitai šaliai pagal Dublino III reglamentą.

Kalbant apie 2023 m., sausio-spalio mėn. Lietuvoje buvo registruoti 494 prašymai suteikti prieglobstį. Per tą patį laikotarpį MD išnagrinėjo iš esmės 510 prašymų, 375 asmenims buvo suteiktas pabėgėlio statusas, 2 – papildoma apsauga, 126 asmenims buvo atsisakyta suteikti prieglobstį, 7 išduotas leidimas laikinai gyventi dėl humanitarinių priežasčių. Be to, 214 prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimas buvo nutrauktas.

VRM patvirtino, kad per 2022 m. jai pavaldus MD priėmė 1 671 sprendimą dėl pateiktų prašymų suteikti prieglobstį, tačiau, kaip nurodoma VRM atsakyme, galimybės pateikti konkrečių skaičių, kiek sprendimų buvo priimta įstatymo nustatytu terminu, o kiek – šį terminą viršijus, nėra. Anot VRM, pagal anksčiau MD teiktą informaciją, 2022 m. 45 proc. sprendimų buvo priimti nustatytu terminu [18]. Vis dėlto, detalesnės šios procentinės išraiškos apskaičiavimo metodikos nepateikta, todėl lieka neaišku, ar, pvz., į šią statistiką buvo įtraukiami tik sprendimai suteikti arba atsisakyti suteikti prieglobstį, t. y. sprendimai, priimti iš esmės išnagrinėjus prašymą, arba taip pat kiti sprendimai, pvz., dėl prašymo nagrinėjimo nutraukimo, nenagrinėjimo, prieglobsčio prašytojo perdavimo kitai valstybei, o gal net tarpiniai procedūriniai sprendimai, pvz., dėl nagrinėjimo tvarkos nustatymo arba prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo. Šiame kontekste taip pat paminėtina, kad 2022 m. tęsėsi 2021 m. pradėta taikyti MD praktika, kai absoliuti dauguma prieglobsčio prašymų, pateiktų neteisėtai valstybės sieną kirtusių asmenų, buvo formaliai nukreipiami į nagrinėjimą skubos tvarka, kai įstatymo nustatytas terminas yra itin trumpas – 10 darbo dienų, tačiau, remiantis LRK pastebėjimais, šio termino buvo paisoma itin retai. Turint tai omenyje, nurodytas pakankamai aukštas (45 proc.) nustatytu terminu priimtų sprendimų dėl prieglobsčio rodiklis kelia tam tikrų abejonių, tačiau tikslių empirinių duomenų, kurie leistų patikrinti arba paneigti šią informaciją, LRK neturi.

VRM atsakymo į LRK užklauką pateikimo metu (2023 m. birželio 20 d.) iš esmės bendra tvarka ilgiau nei 6 mėn. MD buvo nagrinėjami 152 prašymai suteikti prieglobstį. Atitinkamai, ilgiau nei 3 mėn. po galutinio teismo sprendimo grąžinti MD prašymą suteikti prieglobstį nagrinėti iš naujo buvo nagrinėjami 31 prašymai suteikti prieglobstį. Ilgiau nei 1 metus MD buvo nagrinėjami 86 prašymai suteikti prieglobstį, iš jų 8 grąžinti nagrinėti iš naujo po teismų sprendimų. Aiškinant priežastis, kodėl prieglobsčio prašymai yra nagrinėjami atitinkamai ilgiau nei 6 mėn. ar 1 metus, VRM nurodė didelį MD darbo krūvį, susidariusį dėl (cituojama) precedento neturinčio migrantų antplūdžio iš Baltarusijos ir karo Ukrainoje.

Papildomai VRM nurodė, kad neturi galimybės pateikti informacijos, kokia 2022 m. buvo vidutinė prieglobsčio prašymų nagrinėjimo trukmė ir koks 2022 m. buvo vidutinis periodas, per kurį MD atliko prieglobsčio prašytojo(-os) apklausą nuo to momento, kai yra registruojamas prašymas.

2023 m. pradžioje grupė prieglobsčio prašytojų oficialiai raštu kreipėsi į MD su prašymu nurodyti priežastį(-is), kodėl sprendimų dėl jų prieglobsčio prašymų priėmimas vėluoja. LRK kalbinti užsieniečiai pasidalino MD atsakymu, kuriame nurodoma, kad tokia situacija susidarė padidėjus darbo krūviui dėl dviejų priežasčių: (1) migrantų antplūdžio ir (2) iš Ukrainos atvykusių asmenų registracijos bei sprendimų priėmimo. Savo atsakyme MD nurodo, kad per pirmuosius 2022 m. mėn. ši institucija gavo tiek iš Ukrainos atvykusių žmonių prašymų dėl leidimo laikinai gyventi išdavimo, kiek sulaukė per visus 2021 m. iš visų užsieniečių. Papildomai nurodoma, kad per pirmąjį 2023 m. ketvirtį MD gavo ir išnagrinėjo virš 30 tūkst. prašymų pakeisti leidimą laikinai gyventi laikinosios apsaugos pagrindu.

Du LRK stebėtojų kalbinti pašnekovai paliudijo, kad gyvame grupės prieglobsčio prašytojų susitikime su MD atstovais jiems neoficialiai žodžiu buvo pasiūlyta apsvastyti galimybę atsisakyti prieglobsčio procedūros ir vietoj to išsiimti vadinamas humanitarines vizas. Pasak pašnekovų, jie kategoriškai atsisakė tokio pasiūlymo motyvuodami tuo, kad jų prieglobsčio prašymai yra pakankamai argumentuoti, o humanitarinės vizos turėjimas nesuteikia socialinių garantijų ir saugumo dabartinėje situacijoje, kurioje atsidūrė užsieniečiai, ilgai laukiantys MD sprendimų.

2023 m. pavasarį, išreiškiant nepasitenkinimą dėl užsitęsusio proceso, fiksuota ir viešų protestų, pvz., bado akcija prie MD pastato [19]. Dar vienas prieglobsčio prašytojas LRK stebėtojui pasakojo savarankiškai kreipęsis į Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentą (toliau – VSD) su prašymu paaiškinti, kodėl jo atžvilgiu vykstantis procesas užsitęsė ir kokios yra to priežastys. Suponuodamas, kad užsieniečiai gali būti tikrinami dėl grėsmės nacionaliniam saugumui ar pan. priežasčių, kalbintas vyras teigė siūlęsis VSD atlikti visus reikalingus patikrinimo veiksmus, kurie, pasak jo, leistų (cituojuama) „išsklaidyti abejones, jeigu tokių atsakingos institucijos turi“ [20].

III. POKALBIAI SU PRIEGLOBSCIO PRAŠYTOJ AIS

2023 m. kovo 27 d. – balandžio 28 d. LRK apklausė 50 savo pasirinktoje gyvenamojoje vietoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų (20 iš jų – moterys (40 proc. visų apklaustųjų), 30 – vyrai (60 proc.) iš 5 kilmės šalių (Baltarusijos, Malio, Mongolijos, Rusijos Federacijos, Tadžikistano). Kaip jau buvo minėta, 80 proc. apklaustųjų sudarė Baltarusijos piliečiai.

Pažymėtina, kad didžioji dalis apklaustųjų yra gavę / gauna tam tikras paslaugas iš LRK ar kitų nevyriausybinių organizacijų (toliau – NVO), todėl jų prieiga prie aktualios informacijos, jos supratimas ir realios galimybės pasinaudoti prieinama informacija galimai turėjo įtakos tam tikram jų pateiktam vertinimui, ypač lyginant su kitais savo pasirinktoje vietoje gyvenančiais prieglobsčio prašytojais, kurie nesinaudoja NVO teikiamomis paslaugomis arba apskritai nežino apie galimybę kreiptis į NVO. Tikėtina, kad prieglobsčio prašytojai iš tam tikrų kilmės šalių arba priklausantys atitinkamoms etninėms grupėms, gali atsidurti informaciniame vakuume lyginant, pavyzdžiui, su didžiausią respondentų dalį sudarančiais Baltarusijos piliečiais, kurių interesams Lietuvoje atstovauja pakankamai stiprios baltarusių diasporą remiančios organizacijos.

Daugiau nei pusė apklaustųjų (30) prieglobsčio prašymus pateikė 2022 m. pirmoje pusėje. 9 iš jų prašymą pateikė 2022 m. kovo mėn., po 6 – vasario ir gegužės mėn. Seniausias nurodytas prašymo pateikimo laikotarpis – 2019 m., taip pat fiksuota atvejų, kai prieglobsčio prašymai teikti 2021 m. lapkričio ir gruodžio mėn., vėliausiai pateiktas prašymas nurodytas 2023 m. sausio mėn.

Apytiksliais duomenimis, vertinant išskirtinai šio teminio tyrimo apimtyje surinktą informaciją, **vidutinis MD sprendimų dėl prieglobsčio suteikimo laukimo laikas yra 11 mėnesių** [21].

1. Pragyvenimo šaltiniai ir prieiga prie paslaugų

Šeimyninė padėtis. 23 apklaustieji (apie 46 proc. visų respondentų) nurodė gyvenantys vieni, 17 (34 proc.) – gyvena su kitais šeimos nariais (įskaitant nepilnamečius asmenis), 10 (20 proc.) – gyvena su kitais šeimos nariais (tik suaugusiais).

Pažeidžiamumas. 15 respondentų (30 proc. apklaustųjų) nurodė turintys pažeidžiamumą / specialiųjų poreikių (lėtinės ligos, negalia, nėštumas, vieniši tėvai, kt.). Nurodžiusiųjų, kad turi pažeidžiamumą buvo papildomai pasiteirauta, ar jie tuo pagrindu gauna kokią nors valstybės paramą. Nė vienas iš minėtų 15 respondentų nenurodė gaunantis valstybės paramą pažeidžiamumo pagrindu.

Teisė dirbti. 41 respondentas (82 proc. apklaustųjų) nurodė turintis teisę dirbti. 9 (18 proc.) nurodė neturintis teisės dirbti, t. y. nuo jų prašymų suteikti prieglobstį pateikimo dar nebuvo praėję 6 mėn. Nepaisant teigiamo ar neigiamo atsakymo į klausimą dėl teisės dirbti, visų respondentų papildomai teirautasi, ar jie dirba, įskaitant dirbančius neoficialiai. 21 iš jų (42 proc. visų apklaustųjų) nurodė šiuo metu nedirbantis, 14 (28 proc.) nurodė dirbantys Lietuvoje oficialiai, 12 (24 proc.) nurodė dirbantys Lietuvoje neoficialiai, 3 (6 proc.) nurodė dirbantys nuotoliniu būdu ne Lietuvoje.

Nurodžiusių, kad šiuo metu nedirba, buvo papildomai pasiteirauta, kokie yra jų pragyvenimo šaltiniai (buvo galima pasirinkti daugiau nei vieną atsakymą). Kiek daugiau nei 32 proc. nedirbančiųjų nurodė turintys sukaukę asmeninių santaupų, apie 29 proc. nurodė, kad juos išlaiko kiti dirbantys šeimos nariai, tiek pat nurodė gaunantys finansines perlaidas iš artimųjų, gyvenančių užsienyje, apie 10 proc. nurodė gyvenantys pas pažįstamus ar giminaičius. Dar 35 proc. nedirbančiųjų paminėjo papildomus pragyvenimo šaltinius, pvz., (1) nereguliariai užsiima laisvai samdoma veikla (vertimai, anglų kalbos pamokos), (2) gauna pensiją iš valstybės, iš kurios išvyko, (3) gauna mokslo / stažuotės stipendiją, (4) gyvena pas pažįstamus (cituojama) „į skolą“ ir pan. Žemiau pateikiami keli atsakymų pavyzdžiai.

1 pvz. Iki šių metų kovo mėnesio gavau pensiją iš Baltarusijos. Kovą pensijos dar nebuvo. Kol kas aiškinuosi, kodėl negavau ir ką toliau daryti. Taip pat kažkiek prisiduriu taisydamą drabužius. (2023-03-27, moteris);

2 pvz. Esame priversti skolintis iš draugų ir artimųjų. (2023-04-18, moteris);

3 pvz. Gyvenu Lietuvoje pas draugą. Jis pragyvenimo išlaidas užrašo skolon, kol susirasiu darbą ir galėsiu susimokėti. (2023-03-27, vyras);

4 pvz. Kartas nuo karto užsiimu vertimais arba vedu privačias anglų kalbos pamokas. Be abejo, visa tai darau neoficialiai. (2023-03-27, moteris);

5 pvz. Kažkaip išgyvenu. Ieškau bet kokių atsitiktinių ar vienkartinį darbų. (2023-03-28, vyras);

6 pvz. Labai norėčiau pradėti savo verslą, tačiau kilo sunkumų aiškinantis su mokesčių inspekcija. Neatitiko kažkoks punktas, paskui reikėjo stoti į eilę, kad viską apiformintų. Vis dar laikiu, nors esu pasiėmęs avansu verslui reikalingą įrangą, patalpas ir kt. (2023-04-19, vyras);

7 pav. Po 6 mėn. laukimo gavau kortelę su žalia juostele [22], tačiau turint šią kortelę niekas nenori priimti į darbą ir reikalauja pateikti asmens kodą. Tačiau aš juk jo neturiu... Laukiu jau 9 mėn., legaliai dirbti negaliu. (2023-03-28, moteris).

Namų ūkio mėnesio pajamos. 21 respondentas (42 proc. visų apklaustųjų) nurodė, kad mėnesinės jų (gyvenančių vienu) arba jų namų ūkio pajamos yra daugiau nei 633 Eur [23], 17 (34 proc.) – mažiau nei 633 Eur, 12 (24 proc.) – daugiau nei 1 000 Eur.

NVO parama. Tik 7 respondentai (14 proc. apklaustųjų) nurodė šiuo metu gaunantys NVO teikiamą humanitarinę paramą. Paminėta LRK ir Lietuvos Caritas teikiama finansinė parama bei parama daiktai / produktais, taip pat paminėta baltarusių diasporą vienijančių organizacijų „Mūsų namai“ („Наш Дом“), Baryso Zvozkavo Baltarusijos žmogaus teisių namai („Беларускі дом правоў чалавека імя Барыса Звозскава“) teikiama parama. Vienas iš respondentų nurodė gavęs vienkartinę piniginę paramą iš Baltarusijos žmogaus teisių namų, o iš „Mūsų namų“ organizacijos kartą per du mėnesius gaunantis produktų. Kita respondentė nurodė kartą per mėnesį gaunanti paramą maisto produktais iš „Mūsų namų“, taip pat nurodė kartą per mėnesį gaudavusi 20 Eur paramą maisto ir 10 Eur – higienos produktams iš Lietuvos Caritas. Ji ir keli kiti respondentai atkreipė dėmesį, kad LRK ir Lietuvos Caritas paramos programos finansavimas baigėsi arba artimiausiu metu baigsis [24].

Pažymėtina, kad dalis apklaustųjų nebūtinai teisingai identifiko, kuo NVO skiriasi nuo valstybės institucijų. Pavyzdžiui, viena respondentė nurodė, kad jos šeima gauna Trakų raj. savivaldybės kompensaciją už būstą ir įvardijo tai kaip NVO paramą.

Prieiga prie sveikatos priežiūros paslaugų. 40 respondentų (80 proc. visų apklaustųjų) atsakė turintys prieigą prie sveikatos priežiūros paslaugų ir gauna prieglobsčio prašytojams įstatymo numatytą būtinąją medicinos pagalbą.

Atsakiusiųjų neigiamai buvo papildomai pasiteirauta, kokios priežastys lėmė, kad jie neturi prieigos arba, jų teigimu, nebuvo tinkamai aptarnauti. Žemiau pateikiami keli atsakymų pavyzdžiai apie patirtį gydymo įstaigose.

1 pvz. Registratūroje buvo atsisakyta registruoti pas gydytoją ir suteikti nemokamą gydymą, nes neturėjau leidimą gyventi patvirtinančio dokumento ir oficialaus darbo pagrindu apiforminto medicinos draudimo. (2023-03-30, vyras);

2 pvz. Teoriškai turėčiau gauti būtiną gydymą pagal esamą įstatymą, nes esu oficialiai registruota prieglobsčio prašytoja. Tačiau štai praėjusią savaitę nuėjau į polikliniką ir gydytojas pasakė, kad neturiu draudimo, todėl reikės susimokėti už atliktus tyrimus ir apžiūrą. Išėjau negavusi paslaugų. (2023-03-27, moteris);

3 pvz. Poliklinikoje nepriėmė su žalia kortele, todėl man lieka neaišku, kam tuomet mokamas SODROS mokestis. (2023-03-27, vyras);

4 pvz. Pagal pabėgėlio kortelę manęs negalėjo rasti duomenų bazėje, kai registravausi. Net tuo atveju, jei norėčiau susimokėti už paslaugas, negaliu patekti pas gydytoją. (2023-03-28, vyras);

5 pvz. Poliklinika nemato mano draudimo, o Ligonijų kasa sako, kad draudimas yra. Pavargau bėgioti šen ir ten. Jau daugiau nei triskart buvau ir poliklinikoje, ir Ligonijų kasoje. (2023-03-30, vyras);

6 pvz. Poliklinikoje dėl trūkstamų dokumentų atsisakė aptarnauti. (2023-03-31, vyras).

Visų apklaustųjų papildomai pasiteirauta, kiek jų ar jų namų ūkis vidutiniškai per mėnesį išleidžia sveikatos priežiūrai (įskaitant tam tikras mokamas paslaugas, vaistus ir kt.). Atsakymuose nurodomos išlaidos per mėnesį siekia nuo 10 iki 200 Eur. Vidutiniškai išleidžiama apie 85 Eur per mėnesį (skaičiuotas vidurkis nuo respondentų, kurie nurodė bent minimalias patiriamas išlaidas).

Galimybė gyventi institucijų paskirtose apgyvendinimo vietose. Respondentų buvo pasiteirauta, ar jie svarstė galimybę gyventi institucijų paskirtose prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo vietose. 10 respondentų (20 proc. apklaustųjų) atsakė svarstę / svarstantys tokią galimybę. Atsakiusiųjų teigiamai buvo papildomai pasiteirauta, ar jie šiuo klausimu ėmėsi kokių nors veiksmų. Pateikiami keli atsakymų pavyzdžiai:

1 pvz. Jei būčiau žinojęs, su kuo teks Lietuvoje susidurti, šią šalį būčiau rinkęsis tik kraštutiniu atveju. Ir jei

būčiau žinojęs, kad valstybė, kurioje pateikiau prieglobsčio prašymą, nesilaikys garantijų išnagrinėti prašymą per 6 mėn., būčiau sutikęs su sąlyga pasirinkti apgyvendinimo alternatyvą valstybiniame centre. (2023-04-04, vyras);

2 pvz. Pabradės centro vengčiau, nes teko ten vienam gyventi, kai šis centras buvo perkrautas, labai mažai vietos. Tokia aplinka keltų stresą šeimai. Ruklos centre – geriau, tačiau ten sunkiau su darbais, todėl gyventi Vilniuje yra patogiau ir čia visgi daugiau galimybių nei gyvenant centruose, esančiuose toli nuo didelio miesto. (2023-04-19, vyras);

3 pvz. Nepakanka lėšų pragyvenimui, todėl pradėdau svarstyti apie tokią galimybę. (2023-03-31, vyras);

4 pvz. Buvo toks periodas, kai laukiau pabėgėlio statuso suteikimo ir visiškai neturėjau pinigų pragyvenimui, tačiau neišvykau į centrą. (2023-03-31, vyras);

5 pvz. Valstybiniai centrai – toli nuo miesto. (2023-04-05, moteris).

Prieiga prie teisinio ir kitokio pobūdžio informacijos. Kiek daugiau nei pusė apklaustųjų (26 arba 52 proc. respondentų) teigė žinantys, kur ieškoti teisinės ir kitokio pobūdžio aktualios informacijos.

Atsakiusiųjų teigiamai papildomai pasiteirauta, kur ieško arba pagal poreikį ieškotų aktualios informacijos (buvo galima nurodyti kelis informacijos šaltinius). 13 respondentų paminėjo LRK, 5 – organizaciją „Dapamoga“ („Данамора“), 2 – Lietuvos Caritas, 2 – MD, dar 2 – bendrai NVO, t. y. nedetalizavo konkrečios organizacijos. 5 apklaustieji nurodė informacijos ieškantys arba ieškotų savarankiškai bei per pažįstamus, gyvenančius Lietuvoje.

Analogiškai buvo pasiteirauta ir atsakiusiųjų neigiamai, t. y. neturinčių prieigos prie aktualios informacijos ir / arba nežinančių, kur jos ieškoti. Žemiau pateikiami keli atsakymų pavyzdžiai:

1 pvz. Parašiau kreipimąsi į Sveikatos apsaugos ministeriją su prašymu paaiškinti, ar galiu gauti gydymą, tačiau atsakymo negavau. (2023-03-30, vyras);

2 pvz. Labai sunku ieškoti informacijos. Nepaisant to, kad informacijos yra tikrai daug ir visokios, o aš gerai kalbu angliškai, vis tiek nėra lengva ir daug kur nėra, pavyzdžiui, pilnos el. puslapio versijos anglų kalba. (2023-03-27, moteris);

3 pvz. Neradau informacijos, kuo remiantis Migracijos departamentas turi teisę atidėti svarstymą daugiau nei 6 mėn., nors visi skyriaus darbuotojai teigia, kad prašymą suteikti prieglobstį gali svarstyti iki metų. Taip pat neaišku, kaip naudotis ir kokias teises suteikia kortelė su žalia juostele. (2023-03-27, vyras);

4 pvz. Pavargau nuo biurokratijos. (2023-03-30, vyras);

5 pvz. Sunku išsiversti iš lietuvių kalbos su el. „vertėju“ (Google vertėju – red.), išsikraipo teksto prasmė. (2023-03-30, moteris);

6 pvz. Bandžiau ieškoti aktualios informacijos baltarusių diasporoje, tačiau arba aš jiems nepatikau arba jie neturėjo teisinės patirties mane pakonsultuoti. (2023-03-28, vyras).

Banko sąskaitos. 30 respondentų (60 proc. visų apklaustųjų) nurodė turintis banko sąskaitas Lietuvoje veikiančiuose bankuose.

20 atsakiusių neigiamai buvo pasiteirauta, kokios to priežastys. Pateikiami atsakymų pavyzdžiai:

1 pvz. Atidaryti sąskaitą atsisakė motyvuodami tuo, kad sąskaitos negalima atidaryti pagal man išduotą užsieniečio registracijos pažymėjimą. Į banką patariama kreiptis gavus leidimą gyventi, t. y. nelaikant prieglobsčio prašytojo registracijos pažymos pakankamu pagrindu atsidaryti sąskaitą. (2023-03-27, moteris);

2 pvz. Bankas atsisako, nes, pasak jų, trūksta dokumentų. Paso neturiu. (2023-03-30, vyras);

3 pvz. Banko sąskaitą turi mano vyras, kuris dirba, turi statusą ir leidimą gyventi. Todėl man šiuo metu sąskaitos kaip ir nereikia. (2023-04-18, moteris);

4 pvz. Sąskaitos neatidaro be leidimo gyventi dokumento. Turiu Paysera kortelę, tačiau tai nėra tolygu bankui. (2023-03-27, vyras);

5 pvz. Nėra galimybės atidaryti banko sąskaitą turint tik kortelę su žalia juostele, o mano paso galiojimas yra pasibaigęs. (2023-03-27, vyras);

6 pvz. Pastaruoju metu tai padaryti yra sunku. Bankai reikalauja asmens kodo arba vizos D. (2023-03-28, vyras);

7 pvz. Mano pasas yra Migracijos departamente, o be paso sąskaitų neatidaro. (2023-03-30, vyras);

8 pvz. Mano pasas yra Migracijos departamente, be jo neįmanoma atsidaryti sąskaitos. O užsieniečio registracijos pažymėjimas, kurį gauni laukimo dėl prieglobsčio suteikimo periodui, nėra tolygus dokumentas patvirtinti tapatybę. (2023-03-30, moteris);

9 pvz. Bankas atsisakė atlikti bet kokias procedūras. (2023-03-30, vyras);

10 pvz. Prieglobsčio prašytojui išduotų dokumentų nepakanka viską apiforminti ir atsidaryti banko sąskaitą. (2023-04-05, moteris);

11 pvz. Kol kas nedirbau, todėl neturėjau poreikio. Sąskaitą turi dirbanti žmona. (2023-04-19, vyras);

12 pvz. Naudojuosi vyro ir sūnaus banko sąskaitomis. (2023-03-27, moteris);

13 pvz. Paysera neatidaro kortelės pateikus prieglobsčio prašytojo registracijos dokumentą su žalia juostele. (2023-03-28, vyras);

14 pvz. Neturiu asmens kodo. (2023-03-28, moteris);

15 pvz. Paysera užblokavo, nes pasibaigė paso galiojimo terminas. Pakeisti pasą neturiu galimybės. (2023-03-30, vyras);

16 pvz. Turėjau Paysera sąskaitą, tačiau balandį baigiasi mano paso galiojimo terminas. Paysera atstovas išaiškino, kad būtinai turiu pasirūpinti dokumentu, įrodančiu mano teisę būti Lietuvoje. Migracijos departamento išduotą registracijos pažymėjimą bankai laiko antraeiliu dokumentu ir atsisako teikti paslaugas. Iš kitų žmonių žinau, kad pagal Migracijos departamento išduotą pabėgėlio kortelę sąskaitos kituose bankuose atsidaryti neįmanoma. (2023-04-05, vyras);

17 pvz. Bankas atsisakė atlikti tokią procedūrą, todėl atlygį gaunu grynaisiais ir dedu „po lova“, kas nėra saugu. (2023-04-28, vyras).

2. Migracijos klausimai

19 kalbintų savo pasirinktoje vietoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų (38 proc. visų apklaustųjų) teigė, kad nuo to laiko, kai pateikė prieglobsčio prašymą, su jais dar nebuvo susisiekę MD specialistai.

31 (62 proc.) respondentų, atsakiusių, kad MD specialistai susisiektų, papildomai pasiteirauta, kokiu klausimu(-ais) buvo susisiektas (buvo galima nurodyti vieną ir daugiau atsakymų). 11 respondentų nurodė, kad MD specialistai susisiektų dėl planuojamos apklausos, 10 – dėl papildomų / trūkstamų dokumentų ar įrodymų pateikimo. 4 respondentai nurodė, kad su jais buvo susisiektas dėl planuojamų atlikti procedūrų terminų. Dar 12 apklaustųjų nurodė kitas priežastis, pvz., dėl prieglobsčio prašytojui(-ai) ir jo / jos sutuoktiniui taikomo Dublino reglamento, taip pat prašant užpildyti specialią anketą, skirtą identifikuoti asmens politines pažiūras ir situacijos Ukrainoje vertinimą [25].

MD apklausa. 28 respondentai (56 proc. visų apklaustųjų) nurodė, kad apklausa su MD specialistu(-e) po prieglobsčio prašymo pateikimo dar nebuvo atlikta. Atsakiusių, kad apklausa jau buvo atlikta (22 / 44 proc.), papildomai pasiteirauta, ar buvo nurodyti preliminarūs sprendimo dėl prieglobsčio suteikimo priėmimo terminai. Absoliuti dauguma visų, kuriems MD apklausa jau buvo atlikta, nurodė, kad tokio pobūdžio informacija jiems nebuvo suteikta ir terminai neapibrėžti. Pažymėtina, kad 3 respondentai nurodė, jog MD apklausa buvo atlikta (cituojama) „pasienio užkardoje“, tikėtina, painiodami MD apklausą su pirmine prieglobsčio prašytojo apklausa, kurią atlieka VSAT pareigūnai. Įvertinus šį tikėtiną netikslumą, minėtų respondentų atsakymai nėra įtraukti į žemiau pateikiamus išvestinius duomenis.

Vidutinis apklausos su MD specialistu(-e) laukimo terminas pateikus prašymą suteikti prieglobstį, kai apklausa dar nebuvo atlikta – apie 9,5 mėn. (Vidurkis išvestas iš 28 respondentų, nurodžiusių, jog MD apklausa jiems dar nebuvo atlikta, pateiktų duomenų. Skaičiuotas laikotarpis nuo prašymo suteikti prieglobstį pateikimo iki LRK atliktos apklausos. Skaičiuojant vidutinę trukmę einamasis mėnuo neįtrauktas – red.).

Vertinant atvejus, kai apklausa jau buvo atlikta, vidutinis apklausos su MD specialistu(-e) laukimo terminas pateikus prašymą suteikti prieglobstį buvo kiek daugiau nei 4 mėn. (Vidurkis išvestas iš 19 apklaustųjų pateiktų duomenų. Skaičiuotas laikotarpis nuo prašymo suteikti prieglobstį pateikimo iki MD atliktos apklausos. Skaičiuojant vidutinę trukmę einamasis mėnuo neįtrauktas – red.).

Savarankiški bandymai susisiekti su MD. Respondentų teirautasi, ar jie patys savo iniciatyva bandė susisiekti su MD. 47 respondentai (94 proc. apklaustųjų) teigė bandę susisiekti savarankiškai.

Atsakiusieji teigiamai nurodė papildomas aplinkybes, dėl kokių priežasčių bandė susisiekti / susisiekti. Dalis respondentų nurodė vieną ir daugiau kreipimosi priežasčių: dėl prieglobsčio prašymo nagrinėjimo terminų nesilaikymo ir / ar nagrinėjimo eigos (paminėjo 22 respondentai), papildomų įrodymų ir / ar dokumentų pateikimo (8), atnaujinto URP išdavimo, įskaitant tuos atvejus, kai buvo prašoma patvirtinti įgytą teisę dirbti (8), prašymo nagrinėjimą kuruojančio MD specialisto kontaktų suteikimo (5), Dublino reglamento numatytų procedūrų atlikimo (2), MD saugomų dokumentų (paso, vairuotojo pažymėjimo) grąžinimo (2), sprendimų apskundimo tvarkos ir VGTP (1), pažeidžiamumo ir specialiųjų poreikių (1).

Bandžiusių susisiekti savarankiškai papildomai pasiteirauta, ar pavyko gauti konkrečius atsakymus į jų užklausas. Tik 6 respondentai (apie 14 proc.) atsakė teigiamai. Tuo tarpu 26 (54 proc.) respondentai atsakė neigiamai, dar 15 (31 proc.) nurodė, kad į jų užklausas atsakyta iš dalies. Šių asmenų buvo paprašyta pateikti detalesnės informacijos. Pateikiami keli atsakymų pavyzdžiai:

1 pvz. Po kokių dviejų mėnesių nuo tada, kai jiems parašiau el. paštu, gavau atsakymą, kad mano byla yra nagrinėjama. Tai buvo mano iniciatyva, nes visi numatyti terminai jau seniai pasibaigę. Taip pat man parašė 2023 m. kovo 24 d. ir paprašė užpildyti formą bei pateikti informaciją apie mano giminaičius. Šią informaciją jau buvau pateikusi per savo pirmąjį interviu, tačiau vėl teko pakartoti iš naujo. (2023-03-27, moteris);

2 pvz. Rašiau prašymą, man paskambino ir informavo, kad gavo mano prašymą ir pasistengs peržiūrėti per ateinančias 2 savaites. Praėjo jau daugiau nei 2 savaitės, tačiau atsakymo nėra. (2023-03-30, moteris);

3 pvz. Atsakė, kad turi labai daug darbo ir reikia laukti. Jokių konkrečių terminų nepateikė. (2023-03-27, vyras);

4 pvz. Kartais jie patvirtina, kad gavo užklausą, kartais – ne. (2023-03-30, vyras);

5 pvz. Buvo atsakyta, kad nežino, kada. (2023-04-05, moteris);

6 pvz. Rugsėjo 16 d. gavau pirmąjį atsakymą, kuriame rašoma „informuojame jus, kad jūsų laišką gavome ir perdavėme atsakingam specialistui, kuris su jumis susisieks“. Tai buvo atsakymas į jau antrą mano siųstą laišką. Atrašydamas į šį laišką uždaviau daugiau klausimų. Netrukus vėl gavau atsakymą, kuriame rašoma „informuojame jus, kad jūsų laišką gavome ir perdavėme atsakingam specialistui, kuris su jumis susisieks“. (2023-03-27, moteris);

7 pvz. *Atsakė, kad jokios detalesnės informacijos suteikti negali, reikia laukti.* (2023-03-27, moteris);

8 pvz. *Buvo paminėta tik priežastis dėl uždelsimo, susijusi su pabėgėlių iš Ukrainos antplūdžiu.* (2023-03-27, vyras);

9 pvz. *Pasiteiravus, ar gavo paketą, kurį įmečiau į fizinę pašto dėžutę, atsakymas buvo teigiamas, tačiau vėliau paaiškėjo, kad visa tai nebuvo nukreipta konkrečiam specialistui, todėl vėl reikėjo kreiptis ir tikslintis.* (2023-03-28, moteris);

10 pvz. *Kai kurie klausimai taip ir liko ne iki galo atsakyti.* (2023-03-27, vyras).

Atsakingo MD specialisto(-ės) identifikavimas. Respondentų buvo pasiteirauta, ar jie žino, kuris(-i) MD specialistas(-ė) yra atsakingas(-a) už jų prieglobsčio prašymo nagrinėjimą. Daugiau nei pusė (28 / 56 proc.) respondentų atsakė teigiamai. Atsakiusių teigiamai papildomai paklausta, ar jie turi atsakingo MD specialisto(-ės) kontaktus ir gali su juo(-a) susisiekti. Didžioji dalis (24) iš jų nurodė žinantys, kaip susisiekti su už jų prieglobsčio prašymų nagrinėjimą atsakingu(-a) MD specialistu(-e).

Atsakiusieji teigiamai papildomai pakomentavo apie savo santykį su atsakingu MD specialistu(-e).

1 pvz. *Po mano laiško į Migracijos departamento administracijos el. paštą specialistas atrašė, kad jis nagrinėja mano bylą. Nuo to laiko – tyla, nebuvo jokio grįžtamojo ryšio, jokio atsakymo į mano laiškus. Po kolektyvinio skundo su manimi susisiekė kitas jų specialistas ir atsiuntė anketą. Praėjo daugiau nei mėnuo, jokių pokyčių.* (2023-03-30, moteris);

2 pvz. *Į savo užklausas gavau šabloninius atsakymus apie nenumatytą bylos nagrinėjimo uždelsimą dėl prieglobsčio skyriaus apkrovos. Kelis kartus prašiau informuoti, kas konkrečiai atsakingas už mano bylą, tačiau iki šiol negavau atsakymo.* (2023-03-27, moteris);

3 pvz. *2022 m. gruodį kreipiausi į Migracijos departamentą ir išreiškiau susirūpinimą dėl prieglobsčio prašymo nagrinėjimo terminų pažeidimo. Gavau el. laišką, kuriame buvo nurodomas inspektorius, kuris turėtų išnagrinėti mano bylą. Apsikeičiau su juo laiškais ir nuo to laiko vėl laukiu.* (2023-04-04, vyras);

4 pvz. *Po 7 mėn. laukimo parašiau keletą laiškų su prašymu pateikti darbuotojo, kuris kuruoja mano bylą, kontaktus.* (2023-03-27, moteris);

5 pvz. *Bendraujant su specialistu, visuomet trūksta aiškumo. Pavyzdžiui, specialistas teigia, kad nepakankama įrodymų, jog buvau politiškai aktyvus kilmės šalyje. Klausiu jo, ką dar galėčiau pateikti.* (2023-04-19, vyras).

Sunkumai, patiriami laukiant MD sprendimų dėl prieglobsčio suteikimo. Respondentų paklausta, ar jie susiduria / susidūrė su konkrečiais sunkumais, kuriuos potencialiai lėmė užsitęsęs MD sprendimų dėl prieglobsčio suteikimo laukimas. Dauguma (46 respondantai arba 92 proc. visų apklaustųjų) atsakė patyrę / patiriantys su tuo susijusių sunkumų.

Apklaustųjų paprašyta detalizuoti, kokius iššūkius ir sunkumus patiria laukdami MD sprendimų.

1 pvz. *Baigė galioti mano baltarusiškas pasas. Mokesčių inspekcija atsisakė registruoti individualią veiklą remiantis tuo, kad laikiną migracijos pažymą laiko nepakankama.* (2023-03-27, vyras);

2 pvz. *Ribotos galimybės dirbti ir normaliai gyventi, judėti, susitikti su artimaisiais.* (2023-03-27, moteris);

3 pvz. *Man reikalingas medicininis tyrimas, kuris negali būti atliktas Lietuvoje, o tik Lenkijoje ar Vokietijoje.* (2023-03-27, moteris);

4 pvz. *Mums su vyru atimta teisė dirbti dėl Dublino taisyklių, esame priversti taupyti, absoliučiai dėl visko. Taip pat negalime sudaryti ilgalaikės nuomos sutarties, kuri žymiai sumažintų mūsų išlaidas ir padėtų sutaupyti. Kai negalime atsiskaityti grynaisiais, esame priversti ieškoti, kas galėtų tai padaryti už mus, o paskui su tuo žmogumi atsiskaityti grynaisiais.* (2023-03-27, moteris);

5 pvz. *Turiu visiškai normalų norą – dirbti pagal specialybę. Aš – mokytojas. Kortelė su žalia juostele man to neleidžia daryti. Tarkime, pavasario pabaigoje gausiu dokumentus, tačiau vasarą mokyklos juk nedirba.* (2023-03-27, vyras);

6 pvz. *Nerimauju, nervinuosi. Labai sunku taip ilgai gyventi netikrumo būsenoje ir nesulaukiant informacijos tokiu svarbiu klausimu. Mano miegas sutriko, dažnai kamuoja nemiga.* (2023-03-27, moteris);

7 pvz. *Pagrindinės problemos yra susijusios su darbu, gydymu ir banko sąskaitos atidarymu.* (2023-03-28, vyras);

8 pvz. *Dauguma darbdavių nenori priimti į darbą turint kortelę su žalia juostele. Negaliu atsidaryti banko sąskaitos, išsinuomoti buto, gauti leidimo gyventi, normalia tvarka kreiptis į gydymo įstaigą.* (2023-03-28, vyras);

9 pvz. *Neturint asmens kodo nėra galimybės gauti daugybės paslaugų, taip pat normaliai įsidarbinti, atidaryti banko sąskaitos, aktyviai dalyvauti politinėje veikloje ir išvykti į susitikimus kaimyninėse šalyse.* (2023-03-28, moteris);

10 pvz. *Negaliu atsidaryti sąskaitos banke, negaliu gauti reikiamo gydymo, oficialiai įsidarbinti.* (2023-03-30, vyras);

11 pvz. *Užblokuota banko sąskaita, negaliu įsidarbinti, pasiimti kredito, taip pat išvykti su šeima pailsėti už Lietuvos ribų.* (2023-03-30, vyras);

12 pvz. *Didžiausias galvos skausmas – galimybė susijungti su šeima, likusia Baltarusijoje. Šeima turi sutvarkytus galiojančius visus reikalingus dokumentus, tačiau laikas eina, jų galiojimas gali baigtis, o tam išleista nemažai pinigų. Šeimos atvykimo galimybės taip pat gali pasikeisti. Esame pasirengę pradėti integraciją, tačiau sprendimo laukimas atideda šiuos planus.* (2023-04-04, vyras);

13 pvz. Susidūrėme su finansiniais sunkumais šeimoje, ne visi galėjome dirbti. Be to, prasidėjo depresija, kamuoja nerimas ir nežinia. (2023-04-18, moteris);

14 pvz. Negaliu atsidaryti banko sąskaitos. Daugelyje įstaigų nesupranta, kokį aš čia dokumentą jiems pateikiu. Taip pat, pvz., negaliu pasikeisti vairuotojo pažymėjimo. (2023-03-27, vyras);

15 pvz. Negaliu išvykti iš Lietuvos asmeniniais ir darbo reikalais, taip pat apribota galimybė įsidarbinti. (2023-03-27, vyras);

16 pvz. Buvo problemų dėl naujagimio sveikatos draudimo. Gyvename nežinomybėje, susiduriame su finansinėmis problemomis. (2023-03-27, vyras);

17 pvz. Man nebuvo paaiškinta, kad esu apdraustas ir turiu teisę į medicininę priežiūrą, todėl buvau priverstas sumokėti pinigus, o po to susigrąžinti juos per Raudonojo Kryžiaus teisininkus. MD darbuotoja žinojo, kad sergu, bet nesakė nė žodžio, kad esu apdraustas. Taip pat buvau priverstas uždaryti vieną iš banko sąskaitų, nes neturiu dokumentų. (2023-03-27, vyras);

18 pvz. Mano vairuotojo pažymėjimas nustojo galioti šių metų sausio mėn. Negalėjau jo atnaujinti, nes dar nebuvo priimtas sprendimas mano byloje. Taigi dabar, nepaisant 20 m. vairuotojo stažo, jei norėčiau gauti vairuotojo pažymėjimą, turėčiau lankyti vairavimo mokyklą, sumokėti už tai 500 Eur, tapti vairuotoju „naujoku“ ir dvejus metus laikytis tam tikrų apribojimų. Taip pat negaliu imtis laisvai samdomo darbuotojo veiklos. Nuolat problemų dėl draudimo kyla ir lankantis gydymo įstaigose, nors žinau ir bandau įrodyti vietoje, kas man priklauso. (2023-03-27, moteris);

19 pvz. Negaliu naudoti el. paslaugomis. Be to, daugelis valstybinių institucijų kažkodėl nežino, kas čia per kortelė su žalia juostele ir kaip aptarnauti jos turėtojus. Nekalbu jau apie banko sąskaitos atidarymą. (2023-03-27, vyras);

20 pvz. Negaliu įsidarbinti ir išsinuomoti buto be normalių dokumentų. (2023-03-28, moteris);

21 pvz. Eigoje paaiškėjo, kad registruojant prašymus šalia manęs ir vyro nebuvo įtraukti 2 vaikai, todėl kai kurios institucijos nematė jų sistemoje, prašė įrodymų, kad tai – mūsų vaikai. Reikėjo atskirai atlikti notarines procedūras. Vėliau paaiškėjo, kad tai buvo pirminė MD registracijos klaida. (2023-03-28, moteris);

22 pvz. Norėčiau oficialiai dirbti ir turėti galimybę registruoti automobilį savo vardu. (2023-03-30, moteris);

23 pvz. Kortelė su žalia juostele tikrai nepadeda. Negaliu įsidarbinti, gauti vairuotojo pažymėjimo ir vairuoti automobilio. Negaliu, pvz., nuvykti į Lenkiją nusipirkti vaikiškų daiktų, kurie ten yra pigesni nei Lietuvoje. (2023-03-30, vyras);

24 pvz. Negaliu išvykti iš šalies į komandiruotę. (2023-03-30, vyras);

25 pvz. *Negaliu daugelio dalykų: įsidarbinti, turėti el. parašo, įgyti vairuotojo pažymėjimo, deklaruoti gyvenamosios vietos. Ir viskas dėl to, kad neturi leidimo gyventi. Turėjau problemų ir su darbo birža (Užimtumo tarnyba - red.), ir dėl vaikų medicinos draudimo. Nežinojome, kad reikia rašyti prašymą siekiant jį pratęsti. Su tokiais dalykais realiai susiduri tik tada, kai atsiduri vienoje ar kitoje situacijoje. (2023-03-30, moteris);*

26 pvz. *Problemos dėl to, kad el. duomenų bazėje negaliu „perkelti“ savo sūnaus iš pradinės mokyklos į vidurinę. (2023-03-30, moteris);*

27 pvz. *Neįmanoma atsidaryti banko sąskaitos, įsidarbinti, išvykti iš šalies dėl apmokymų. (2023-03-30, moteris);*

28 pvz. *Labiausiai veikia psichologiškai kelerius metus trunkantis procesas, taip pat buvo sunkumų su darbais, siekiant pradėti verslą ir pan. (2023-04-19, vyras).*

Dalis respondentų pokalbiuose su LRK stebėtoju papildomai paminėjo patiriantys neetišką, žeminantį darbdavių elgesį, pavyzdžiui, nesilaikymą sutartyje numatytų įsipareigojimų, darbo viršvalandžius ir kt. (visi minėti atvejai susiję su darbu privačiame sektoriuje).

Patiriančių iššūkius papildomai pasiteirauta, ar jie apie patiriamus sunkumus bandė informuoti MD. 25 respondentai atsakė teigiamai. Atsakiusieji teigiamai papildomai detalizavo, kokia buvo MD reakcija į jų užklausą. 8 nurodė, kad į jų užklausas nebuvo atsakyta, 6 gavo standartinius atsakymus apie MD apkrovimą be konkretaus nurodyto termino, dar 4 gavo standartinio pobūdžio atsakymus, kuriuose apibrėžtas preliminarus laukimo terminas, pavyzdžiui, 3 mėn., 20 dienų ar pan.

Vertinant surinktus duomenis, papildomai buvo įvertinta, ar praktikoje pasitaiko atvejų, kai MD sprendimų priėmimo laikas skiriasi, pavyzdžiui, vieno namų ūkio narių atžvilgiu. Esminių sprendimų priėmimo / laukimo terminų skirtumų, kai kalbama apie vienam namų ūkiui priklausančius prieglobsčio prašytojus, tyrimo metu neužfiksuota.

IV. VALSTYBĖS INSTITUCIJŲ POZICIJA

LRK gavo atsakymus iš trijų atsakingų valstybės institucijų, į kurias kreipėsi informacijos – VRM, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – SADM) bei VLK.

1. VRM pozicija

Atsakyme LRK pažymima, kad VRM yra atsakinga tik už socialinių paslaugų teikimą prieglobsčio prašytojams, gyvenantiems VRM pavaldume esančių įstaigų administruojamuose centruose. Taip pat nurodyta, kad prieglobsčio prašytojų teisės, įskaitant socialines ir kitas paslaugas, nurodytas UTPĮ [26], taikomos visiems be išimties prieglobsčio prašytojams, nepriklausomai nuo jų gyvenamosios vietos Lietuvoje. VRM atkreipia dėmesį, kad socialinių paslaugų teikimas prieglobsčio prašytojams yra numatytas Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme [27], o parama mokiniams – Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatyme [28]. Prieglobsčio prašytojai, turintys pakankamą stažą, taip pat įgauna teises pagal Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymą [29].

Atsakant į klausimą, kur savo pasirinktoje gyvenamojoje vietoje gyvenantys prieglobsčio prašytojai gali kreiptis, kad gautų informacijos apie jiems priklausančias socialines garantijas, VRM nurodo, kad informacija apie aktualių institucijų ir organizacijų kontaktus bei teikiamas paslaugas yra paskelbta MD interneto svetainėje www.migracija.lt [30] lietuvių ir anglų kalbomis.

VRM atsakė neturinti informacijos apie anksčiau įgyvendintas, šiuo metu įgyvendinamas arba planuojamas įgyvendinti finansinės paramos priemonės, orientuotas į savo pasirinktoje vietoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygų užtikrinimą.

Atsakant į klausimą, ar galiojančiais teisės aktais yra numatyta papildomų socialinių garantijų savo pasirinktoje vietoje gyvenantiems prieglobsčio prašytojams, atsižvelgiant į individualias aplinkybes dėl jų pažeidžiamumo, VRM nurodo, kad Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 2, 3, 4, 5, 11, 28, 32, 44, 58, 62, 67, 71, 79, 85, 94, 99, 100, 101, 102, 103/1, 104, 105/2, 105/3, 105/4, 106/1, 108, 113, 114, 115, 115/1, 118, 123, 125, 140/8, 140/18, 140/19, 140/21, 140/28 straipsnių ir priedo pakeitimo ir 140/16 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projekte [31] numatyta galimybė gauti 60 proc. valstybės remiamų pajamų dydžio pašalpą maistui ir 10 proc. valstybės remiamų pajamų dydžio piniginę pašalpą. Tačiau vėlgi pabrėžiama, kad jokių išskirtinių ar papildomų garantijų savo pasirinktoje vietoje gyvenantiems prieglobsčio prašytojams teisės aktai nenumato.

VRM atsakyme taip pat nurodoma, kad MD atsižvelgia į prieglobsčio prašytojų specialiuosius poreikius organizuojant jų apklausas (pavyzdžiui, prieglobsčio prašytojui(-ai) pageidaujant, pasirenkama vertėjo(-os) ar apklausą atliekančio MD darbuotojo(-os) lytis; esant poreikiui, kviečiami vertėjai iš gestų kalbos ir pan.). Kartu pabrėžiama, kad MD kompleksinio prieglobsčio prašytojų pažeidžiamumo vertinimo neatlieka, o už tokio vertinimo išvados parengimą atsakingos institucijos ir įstaigos yra nurodytos Prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 24 d. įsakymu Nr. 1V-131 „Dėl Prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ [32]. Vadovaujantis minėtu aprašu [33], nelydimų nepilnamečių prieglobsčio prašytojų pateiktų prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimui suteikiama pirmenybė prieš kitus nagrinėjamus prašymus suteikti prieglobstį.

Kitų užsieniečių prašymus suteikti prieglobstį MD nagrinėja eilės tvarka, iš pradžių nagrinėjant seniausius pateiktus prašymus.

Aukščiau (žr. II. *Migracijos departamento apkrovimas*) buvo pateikti vėluojančių sprendimų dėl prašymų suteikti prieglobstį skaičiai. Anot VRM, MD turi numatytą veiksmų algoritmą tiems atvejams, kai sprendimų priėmimas vėluoja. Pažymima, kad, artėjant 6 mėn. terminui nuo prašymo suteikti prieglobstį pateikimo dienos, jeigu prašymas dar nėra išnagrinėtas, MD informuoja prieglobsčio prašytoją jo/jos nurodytu el. pašto adresu apie priežastis, dėl kurių vėluojama priimti sprendimą, preliminarią terminą, per kurį planuojama priimti sprendimą, taip pat nurodo prašymą nagrinėjančio MD darbuotojo(-os) el. pašto adresą.

Remiantis VRM pateikta informacija, visi prieglobsčio prašytojai yra informuojami apie jų prašymus nagrinėjančius MD darbuotojus. Gavus prieglobsčio prašytojo(-os) prašymą, informacija pateikiama per teisės aktų nustatytus terminus. Prieglobsčio prašytojui(-ai) nurodomas prašymą nagrinėjančio MD darbuotojo(-os) el. pašto adresas, o už prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimą atsakingi MD darbuotojai su prieglobsčio prašytojais bendrauja pastarųjų nurodytais kontaktais, t. y. el. paštu, telefonu ar gyvenamosios vietos adresu, kai korespondencija siunčiama įprastu paštu.

Tais atvejais, kai prieglobsčio prašytojai indikuoja MD apie problemas, su kuriomis galimai susiduriama dėl vėluojančių sprendimų, VRM teigimu, kiekvieno prieglobsčio prašytojo(-os) situacija yra vertinama individualiai. Atsižvelgiant į problemas, su kuriomis susiduria prieglobsčio prašytojai, yra siūlomi problemos sprendimo būdai arba pateikiama aktuali informacija (pavyzdžiui, prieglobsčio prašytojui(-ai) paprašius, jam/jai gali būti išduodamas MD saugomas jo/jos pasas ne ilgesniam negu 5 darbo dienų laikotarpiui, kai tokio dokumento originalo turėjimas yra būtinas prieglobsčio prašytojui(-ai) įgyvendinti jam/jai teisės aktų suteiktas teises).

2. SADM pozicija

Atsakyme į LRK užklausą SADM nurodo esanti už Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo (toliau – PMIF) priemonių įgyvendinimą atsakinga institucija. SADM pabrėžia, kad, planuojant PMIF 2014-2020 m. nacionalinės programos lėšas, buvo atsižvelgta į šio tyrimo tikslinės grupės – prieglobsčio prašytojų, gyvenančių savo pasirinktoje gyvenamojoje vietoje, poreikius. 2020 m., patikslinus projektų finansavimo sąlygų aprašą, į projektų veiklas galėjo būti įtraukiami prieglobsčio prašytojai, tokiu būtu užtikrinant jų teisę gauti socialines, psichologines paslaugas, teisinę, medicinos ir humanitarinę pagalbą užsieniečių integracijos centruose (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Pabradės miestuose) [34]. Šiuos projektus įgyvendino LRK ir Vilniaus arkivyskupijos Caritas.

SADM nurodė, kad informacija apie teikiamas paslaugas prieglobsčio prašytojams buvo / yra teikiama per NVO.

SADM atkreipia dėmesį, kad jai pavaldus PPC Naujininkų filialas (Vilniaus m.) prieglobsčio prašytojams teikia tarpininkavimo ir konsultavimo paslaugas, taip pat teikia informaciją įstaigoms.

Kaip teigiama SADM pateiktame atsakyme, naujame 2021-2027 m. PMIF nacionalinės programos periode taip pat planuojamos PMIF investicijos, padėsiančios užtikrinti priėmimo sąlygas prieglobsčio prašytojams. Pažymima, kad artimiausiu metu Seime bus svarstomas UTPĮ pakeitimo projektas, kurio tikslas – sudaryti teisinės prielaidas konsoliduoti prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygų užtikrinimo funkcijas vienoje institucijoje [35]. Šiame projekte inicijuotas ir pakeitimas, suteikiantis teisę gauti piniginę paramą savo pasirinktoje vietoje gyvenantiems prieglobsčio prašytojams.

3. VLK pozicija

VLK atsakyme LRK pažymima, kad privalomuoju sveikatos draudimu (toliau – PSD) yra draudžiami asmenys, nurodyti Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatyme (toliau – SDĮ) [36]. Tai reiškia, kad prieglobsčio prašytojai nėra draudžiami PSD, išskyrus atvejus, kai prieglobsčio prašytojas yra nelydimas nepilnametis. Vadovaujantis SDĮ [37], prieglobsčio prašytojams teikiama būtinoji medicinos pagalba ir kitos būtinosios asmens sveikatos priežiūros paslaugos, kurių nesuteikus paciento sveikatos būklė galėtų pablogėti tiek, kad jam / jai prireiktų skubiosios medicinos pagalbos paslaugų, yra apmokama valstybės biudžeto lėšomis, skirtomis prieglobsčio prašytojų sveikatos priežiūros paslaugoms apmokėti, išskyrus atvejus, kai šios paslaugos teikiamos teisingumo ministro, krašto apsaugos ministro ar vidaus reikalų ministro valdymo srities sveikatos priežiūros įstaigose.

Kadangi prieglobsčio prašytojai nėra draudžiami PSD, tokį teisinį statusą turintys užsieniečiai PSD įmokų nemoka ir į valstybės lėšomis draudžiamų asmenų grupes, nurodytas SDĮ [38], nepatenka. Prieglobsčio prašytojų būtinosios asmens sveikatos priežiūros paslaugos apmokamos Privalomojo sveikatos draudimo fondo (toliau – PSDF) iš valstybės biudžeto lėšų tik tais atvejais, kai tokių paslaugų neteikia jų priėmimo (apgyvendinimo) centrai.

Atsakant į klausimą, ar skelbiama informacija, kur ir kokiais būdais prieglobsčio prašytojai gali kreiptis dėl unikalaus DIK suteikimo, VLK informavo, kad prieglobsčio prašytojai įstatymų nustatyta tvarka yra įregistruojami į Lietuvos Respublikos draudžiamųjų PSD registrą (toliau – Draudžiamųjų registras). Prieglobsčio prašytoją įregistravus į Draudžiamųjų registrą pirmą kartą, automatiškai suteikiamas DIK, kuris yra sudaromas atsitiktine tvarka iš 11 skaitmenų.

Prieglobsčio prašytojai į Draudžiamųjų registrą įregistruojami pagal dokumento, patvirtinančio prieglobsčio prašytojo statusą, galiojimo datas. Tokiu dokumentu laikomas URP, išduodamas MD. Duomenys apie prieglobsčio prašytojams išduotus URP Draudžiamųjų registrui teikiami iš Užsieniečių registro sąveikos būdu pagal duomenų teikimo sutartį. Gavus minėtus duomenis, prieglobsčio prašytojas įregistruojamas į Draudžiamųjų registrą ir jam DIK suteikiamas automatiškai. Todėl, kaip nurodo VLK, prieglobsčio prašytojui asmeniškai kreiptis į teritorinius VLK padalinius dėl DIK suteikimo nereikia, duomenys apie jam išduotą URP gaunami pagal duomenų teikimo sutartį, DIK suteikiamas automatiškai.

Kaip nurodoma VLK pateiktame atsakyme, 2022 m. ir 2023 m. prieglobsčio prašytojų prašymų suteikti DIK nėra gauta. Su prašymais pateikti informaciją apie DIK į VLK el. būdu arba raštais kreipėsi LRK, taip pat VSAT URC ir PPC. 2022 m. buvo gauti 422 tokie prašymai, 2023 m. – 105 [39]. VLK pabrėžia, kad ir be DIK prieglobsčio prašytojai šalies gydymo įstaigose gali būti identifikuoti pagal pateiktą URP, t. y. pagal nurodytus prieglobsčio prašytojo asmenvardžius bei gimimo datą.

Į klausimą, kokiais būdais prieglobsčio prašytojai yra informuojami apie tai, kokios sveikatos priežiūros paslaugos jiems priklauso, VLK atsakė, kad, įvertinus tai, jog prieglobsčio prašytojai nėra draudžiami PSD ir būtinąsias paslaugas turėtų galimybę gauti teisingumo ministro, krašto apsaugos ministro ar vidaus reikalų ministro valdymo srities sveikatos priežiūros įstaigose, pirminė informacija apie prieglobsčio prašytojams teikiamas paslaugas turėtų būti suteikiama jų priėmimo (apgyvendinimo) centruose. Tokiu būdu, lieka neaišku, kas atsakingas už tokio pobūdžio informacijos teikimą prieglobsčio prašytojams, gyvenantiems savo pasirinktoje vietoje už centrų ribų.

Kalbant apie sveikatos priežiūros paslaugas, priklausančias prieglobsčio prašytojams, neturintiems asmens kodo, VLK nurodo, kad visiems prieglobsčio prašytojams teikiama būtinoji pagalba, kurios mastą nustato juos priimantis (gydantis) gydytojas. Tais atvejais, kai būtinoji medicinos pagalba negali būti suteikta apgyvendinimo vietoje (VSAT URC, PPC ar kitoje numatytoje vietoje), vadovaujantis SDĮ [40], ji teikiama kitose šalies nacionalinės sveikatos sistemos įstaigose, kurios už prieglobsčio prašytojams suteiktą sveikatos priežiūrą pateikia sąskaitas VLK. Kartu pažymima, kad sveikatos priežiūros paslaugų apimtis nesikeičia teisę dirbti įgijusiems ir įsidarbinusiems prieglobsčio prašytojams, kurie neturi leidimo gyventi Lietuvoje ir asmens kodo. Tik įforminęs leidimą gyventi Lietuvoje užsienietis, kai įsidarbina ir pradeda mokėti PSD įmokas, yra draudžiamas PSD, t. y. tampa apdraustuoju ir įgyja teisę į visas PSDF biudžeto lėšomis kompensuojamas sveikatos priežiūros paslaugas, kurių apimtis nustato SDĮ.

VLK buvo pateiktas klausimas ir dėl su psichikos sveikata susijusių paslaugų apimties. Atsakyme teigiama, kad būtinųjų sveikatos priežiūros paslaugų mastas ir teikimo tvarka yra nustatyta sveikatos apsaugos ministro įsakymu [41], kuriuo vadovaujantis būtinąsios asmens sveikatos priežiūros paslaugos apibrėžiamos kaip paslaugos, kurių nesuteikus paciento sveikatos būklė galėtų pablogėti tiek, kad prireiktų skubiosios medicinos pagalbos paslaugų, kurių indikacijos nustatytos Būtinąsios medicinos pagalbos teikimo tvarkos ir masto apraše, patvirtintame sveikatos apsaugos ministro įsakymu [42].

VLK nurodo, kad dėl būtinųjų paslaugų pacientas turi kreiptis į pirminės asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančią asmens sveikatos priežiūros įstaigą (polikliniką ar sveikatos centrą), kur šeimos gydytojas arba gydytojas psichiatras įvertina, ar yra būtinųjų paslaugų teikimo poreikis ir, jam esant, teikia būtinąsias paslaugas. Jeigu pirminio lygio paslaugas teikiantis gydytojas nustato antrinio ar tretinio lygio būtinųjų paslaugų indikacijų, tuomet pacientas siunčiamas į antrinio ar tretinio lygio asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančią įstaigą. Tai reiškia, kad dėl būtinųjų, konkrečiai – psichikos sveikatos priežiūros, paslaugų asmuo turėtų kreiptis į pirmines psichikos sveikatos priežiūros paslaugas teikiančią įstaigą, turinčią sutartį su teritorine ligonių kasa.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Tyrimo metu surinkti duomenys rodo, kad atsakingos valstybės institucijos ne visuomet arba ne iki galo įvertina praktikoje susiklosčiusias aplinkybes ir nėra numatyta pakankamai saugiklių, dėl ko tam tikra prieglobsčio prašytojų dalis rizikuoja atsidurti socialiniame užribyje. Lietuvoje ne visi prieglobsčio prašytojai prieglobsčio procedūros proceso metu atsiduria institucijų paskirtose apgyvendinimo centruose. Nemaža jų dalis dėl skirtingų priežasčių priima sprendimą apsigyventi savo pasirinktoje gyvenamojoje vietoje, kas dažniausiai apeliuoja į sąmoningą troškimą pradėti savarankišką gyvenimą šalyje, kurioje asmuo prašo suteikti prieglobstį. Tačiau būtent dėl susiklosčiusių nenumatytų aplinkybių ir / arba ne iki galo sudėliotų procesų bei ribojančio ir nelankstaus teisinio reglamentavimo, iššūkiams laukiant galutinių sprendimų dėl prieglobsčio suteikimo tampa kompleksiniai ir paliečia praktiškai visas esmines žmogaus gyvenimo sritis – darbą, pragyvenimo šaltinius, prieigą prie paslaugų, judėjimą, komunikaciją, orientavimąsi nepažįstamoje šalyje, galimybę atkurti ryšį su šeimos nariais ir kt.

Atsižvelgiant į atlikto tyrimo metu identifikuotus probleminius aspektus, siūlytume atkreipti dėmesį į **(1) nepakankamą savo pasirinktoje vietoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų prieigą prie pažeidžiamumo vertinimo procedūros; (2) nepakankamą informavimą prieglobsčio prašymo nagrinėjimo procese; (3) poreikį prieglobsčio prašymų išankstiniam įvertinimui ir pirmumo nustatymui; (4) nepakankamą socialinių garantijų užtikrinimą; (5) ribotas galimybes atsidaryti banko sąskaitą ir atlikti bankines operacijas; (6) komplikotas įsidarbinimo galimybes; (7) grėsmes psichikos sveikatai.**

Nors didžiąja dalimi minėti probleminiai aspektai, tikėtina, yra aktualūs visiems prieglobsčio prašytojams, būtent savo pasirinktoje gyvenamojoje vietoje apsigyvenę asmenys atsiduria už bendros sistemos ir nustatytų algoritmų ribos bei dėl to tampa labiausiai pažeidžiami.

Prieiga prie pažeidžiamumo vertinimo procedūros

Rekomenduojame užtikrinti, kad savo pasirinktoje gyvenamojoje vietoje gyvenantys prieglobsčio prašytojai, kaip ir gyvenantys institucijų paskirtuose apgyvendinimo centruose, turėtų galimybę pasinaudoti kompleksine pažeidžiamumo vertinimo procedūra ir iš to išplaukiančiomis garantijomis, numatytoms pažeidžiamiems prieglobsčio prašytojams, turintiems specialiųjų poreikių. Šiuo aspektu sveikiname iniciatyvą konsoliduoti prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygų užtikrinimo funkcijas vienoje institucijoje, kuri būtų atsakinga už visų prieglobsčio prašytojų pažeidžiamumo vertinimą.

Kokybiškas informavimas

Rekomenduojame atsižvelgti į prieglobsčio prašytojų išsakytas pastabas dėl nepakankamo informavimo ir užtikrinti, kad prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimo metu (1) komunikacija būtų kokybiška, aiški ir reguliari; (2) prieglobsčio prašytojai turėtų galimybę savo iniciatyva tiesiogiai bendrauti su specialistais, atsakingais už jų prieglobsčio prašymų nagrinėjimą; (3) būtų laiku pateikiama aiški ir individualizuota informacija apie vėlavimą priimant atitinkamus sprendimus, to priežastis, numatomus terminus ir pan.

Prieglobsčio prašymų išankstinis įvertinimas ir pirmumo nustatymas

Tarptautinės rekomendacijos ir kitose šalyse taikoma geroji praktika rodo, kad esant prieglobsčio sistemos apkrovai, pagal tam tikrus taikomus kriterijus gali būti atliekamas prieglobsčio prašymų išankstinis įvertinimas ir nagrinėjimo pirmumo nustatymas [43]. Vietoj „linijinio“ prieglobsčio prašymų nagrinėjimo eilės tvarka siūlytina grupuoti tokius prašymus pagal, pvz., kilmės šalis ir prieglobsčio prašytojų profilį, įvertinus „pripažinimo laipsnį“ Lietuvoje ir Europoje. Tokių prašymų grupių identifikavimas ir išskyrimas, ypač „akivaizdžiai pagrįstų prašymų“ atveju, leistų optimizuoti prieglobsčio prašymų nagrinėjimui skiriamus resursus, sparčiau priiminėti sprendimus ir efektyviau tvarkytis su sistemos apkrovimu, tuo pačiu nenukrypstant nuo reikalavimo vertinti prašymus individualiai. Prieglobsčio srityje taikomas persekiojimo baimės pagrįstumo vertinimo modelis aiškiai apibrėžia santykį tarp „individualių aplinkybių“ ir kilmės valstybės informacijos. Pvz., remiantis aktualia kilmės valstybės informacija, tam tikros prieglobsčio prašytojo kilmės valstybės institucijos sistemingai taiko tam tikro profilio asmenų atžvilgiu priemones, kurios kvalifikuotinos kaip persekiojimas. Kilmės valstybės informacija leidžia tiek nustatyti tokių priemonių taikymo faktą, tiek jo sistemiškumą, taip pat kvalifikuoti šias priemones kaip persekiojimą dėl „konvencinių“ priežasčių (pvz., dėl politinių įsitikinimų), bei apibrėžti ratą asmenų, kurių atžvilgiu tokios priemonės taikomos. Tokiu būdu aktualios kilmės valstybės informacijos visuma patvirtina, kad atitinkamo profilio asmenys susiduria su realia persekiojimo grėsme. „Individualios aplinkybės“ šiuo atveju aktualios tiek, kiek jos leidžia priskirti (arba nepriskirti) konkretų prieglobsčio prašytoją prie tokio profilio asmenų. Jeigu prieglobsčio prašytojas identifikuojamas, kaip priskirtinas prie atitinkamo profilio asmenų („individualios aplinkybės“), o tokio profilio asmenys jo / jos kilmės šalyje yra persekiojami (kilmės valstybės informacija), tuomet jo / jos baimė susidurti su persekiojimu laikytina visiškai pagrįsta. Iš esmės prieglobsčio prašymų nagrinėjimui taikytinas įrodinėjimo standartas nereikalauja nei didesnio išvadų užtikrintumo, nei gilesnio rizikos individualizavimo.

Efektyvus išankstinio įvertinimo ir pirmumo nustatymo modelis (taikant tuos pačius kriterijus – kilmės šalis, prieglobsčio prašytojo profilis, „pripažinimo laipsnis“) analogiškai leistų veiksmingiau tvarkytis su „akivaizdžiai nepagrįstais prašymais“, nukreipiant juos į paspartintas ir supaprastintas procedūras. Tačiau svarbu paminėti, kad tam, jog tokio pobūdžio modelis veiktų efektyviai bei turėtų reikiamą poveikį, pirmumo nustatymas turi būti grindžiamas kriterijais, tiesiogiai susijusiais su prašymo suteikti prieglobstį pagrįstumu, bet ne su periferiniais aspektais, tiesioginės įtakos apsaugos poreikiui neturinčiais (pvz., atvykimo būdas ar dokumentų (ne)turėjimas).

Galiausiai, be prieglobsčio prašymų grupavimo ir prioretizavimo pagal jų pagrįstumą ir perspektyvumą, rekomenduotina taikyti išankstinio įvertinimo ir pirmumo nustatymo modelį nagrinėjant pažeidžiamų asmenų prieglobsčio prašymus. Nors tokių atvejų identifikavimas ir prioretizavimas nebūtinai turi reikšmės prieglobsčio sistemos apkrovimo mažinimui *per se*, tačiau tai sudarytų galimybes teikti pirmenybę prieglobsčio prašytojams, turintiems specialiųjų poreikių arba esant išskirtiniams apsaugos (angl. *protection*) poreikiams, bei užtikrinti, kad tokių asmenų poreikiai būtų greitai identifikuoti ir atliepti, o jie patys neužsibūtų nepalankioje aplinkoje.

Socialinių garantijų stiprinimas

Siekiant užtikrinti prieglobsčio prašytojų teisę ir praktinę galimybę gyventi savo pasirinktoje vietoje, ragintume inicijuoti įstatyminės bazės pakeitimus, susijusius su socialinių garantijų stiprinimu, kad prieglobsčio prašytojai, gyvenantys savo pasirinktoje gyvenamojoje vietoje, turėtų proporcingai didesnes ar bent jau ne mažesnes materialinių priėmimo sąlygų garantijas, negu institucijų paskirtose apgyvendinimo centruose gyvenantys asmenys, visų pirma – gauti mėnesines pašalpas ir kitą teisės aktuose numatytą materialinę paramą.

Šiame kontekste taip pat paminėtina iniciatyva konsoliduoti prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygų užtikrinimo funkcijas vienoje institucijoje bei šiuo metu vykstantys tokios „priėmimą užtikrinančios įstaigos“ kūrimo procesas. Modeliuojant būsimą sistemą, siūlome numatyti, kad tokios įstaigos rėmuose veiktų keli regioniniai „paslaugų centrai“, teikiantys priėmimo paslaugas savo pasirinktoje vietoje gyvenantiems prieglobsčio prašytojams (Suomijoje taikoma tvarka), tačiau, priklausomai nuo logistinių galimybių, analogiškas paslaugas šiai grupei asmenų taip pat galėtų teikti laikino apgyvendinimo vietų tinklas.

Taip pat vertėtų įvertinti poreikį tęsti papildomą materialinę NVO paramą prieglobsčio prašytojams, finansuojamą iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų, tokių kaip minėtas Europos socialinio fondo agentūros administruojamas PMIF ir pan.

Socialinis pažeidžiamumas

Nors UTPJ numato, kad teisę dirbti įgijusiems prieglobsčio prašytojams dėl objektyvių priežasčių neturint banko sąskaitos, darbo užmokestis ir kitos su darbo santykiais susijusios išmokos gali būti mokamos grynaisiais pinigais, šioje situacijoje prieglobsčio prašytojai yra tiesiogiai priklausomi nuo darbdavių, kurie nebūtinai žino apie galiojančias išimtis atlygį mokėti grynaisiais arba apskritai nėra suinteresuoti tą daryti. Prieiga prie bankinių paslaugų neretai siejama su asmens „finansine tapatybe“, kuri gali būti laikoma sudėtinė kiekvieno žmogaus teisės būti pripažintam teisinių santykių subjektu dalimi bei yra ypač aktuali migracijos kontekste. Šiuolaikiniame pasaulyje banko sąskaitos turėjimas tapo daugybės kasdieninio gyvenimo aspektų neatsiejama sąlyga. Būtinybė turėti banko sąskaitą vis dažniau siejama ne tik su galimybe gauti atlyginimą, bet taip pat su galimybe atsiskaityti už prekes ir paslaugas. Elektroninių paslaugų plėtra lemia situaciją, kai tam tikras prekes ir paslaugas, įskaitant valstybės ir savivaldos institucijų teikiamas paslaugas, galima gauti tik elektroniniu būdu, kas neretai reikalauja vartotojo prieigos prie elektroninės bankininkystės.

Į Lietuvą atvykstantiems užsieniečiams prieiga prie mokėjimo sąskaitos ir pagrindinių mokėjimo paslaugų yra be galo svarbus ir neatsiejamas žingsnis įsitraukimo į darbo rinką ir sėkmingos integracijos link. Remiantis 2014 m. liepos 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/92/ES dėl mokesčių, susijusių su mokėjimo sąskaitomis, palyginamumo, mokėjimo sąskaitų perkėlimo ir galimybės naudotis būtiniausias savybes turinčiomis mokėjimo sąskaitomis 16 straipsnio 2 dalimi, valstybės narės privalo „užtikrinti, kad teisėtai Sąjungoje gyvenantys vartotojai, įskaitant vartotojus be nuolatinio adreso ir prieglobsčio prašytojus, ir vartotojai, kuriems leidimas gyventi nesuteiktas, tačiau kurių išsiuntimas neįmanomas dėl teisinių arba faktinių priežasčių, turėtų teisę atidaryti būtiniausias savybes

turinčią mokėjimo sąskaitą jų teritorijoje esančiose kredito įstaigose ir ja naudotis. Tokia teisė taikoma neatsižvelgiant į vartotojo gyvenamąją vietą". Įvertinus šį galiojantį teisinį reglamentavimą, raginame atsakingas institucijas inicijuoti atitinkamus teisės aktų pakeitimus, kuriais būtų užtikrinta prieglobsčio prašytojų teisė atidaryti būtinausias savybes turinčią mokėjimo sąskaitą ir ja naudotis. Papildomai atkreipiame dėmesį į tai, kad LRK šia tema jau teikė gerąją kai kurių šalių praktiką grįstas rekomendacijas [44].

Įsidarbinimo galimybės

Tyrimo metu surinkti duomenys ir prieglobsčio prašytojų liudijimai rodo, kad sunkumai įsidarbinant neturint darbdaviams įprastai atpažįstamų dokumentų yra tik viena medalio pusė. Ne mažiau aktualu ir pats terminas, kurį privalo išlaukti prieglobsčio prašytojai, norėdami įgyti teisę dirbti.

LRK laikosi pozicijos, kad kiekvienas prieglobsčio prašytojas, kurio judėjimo laisvė nėra apribota, turėtų kuo greičiau įgyti teisę dirbti, tokiu būdu neužkraunant užsieniečio išlaikymo kaštų pačiai valstybei. Siekiant skatinti prieglobsčio prašytojų savarankiškumą ir fasilituoti išankstinę integraciją, taip pat įvertinus Latvijos Respublikos, 2021 m. sutrumpinusios analogišką 6 mėn. terminą iki 3 mėn. [45], praktiką, siūlome sutrumpinti šiuo metu numatytą 6 mėn. terminą nustatant, kad teisę dirbti prieglobsčio prašytojai įgyja, pvz., jau po 3 mėn. Esant pagrįstoms abejonėms dėl tokio pasiūlymo, alternatyviai siūlome įvertinti galimybę įvesti papildomų reikalavimų ir numatyti, pvz., kad po minėtų 3 mėn. teisę dirbti įgyja tik tie prieglobsčio prašytojai, kurių asmens tapatybė buvo patvirtinta dokumentiniais įrodymais (Suomijoje taikoma tvarka), arba suteikti teisę dirbti iš karto tiems prieglobsčio prašytojams, kurių asmens tapatybė yra patvirtinta bei kurių prašymai nagrinėjami iš esmės (Švedijoje taikoma tvarka).

Poveikis psichikos sveikatai

Tikėtina, kad ilgas sprendimų dėl prieglobsčio suteikimo laukimo laikas atsiliepia ir prieglobsčio prašytojų psichikos sveikatai, lemia jų desperaciją ir tokius emocijomis paremtus veiksmus, kaip, pvz., ataskaitoje aprašytas užsieniečio kreipimasis į VSD, viešos bado akcijos ir pan. Su prieglobsčio prašytojais dirbantys LRK psichologai taip pat pastebi suicidinių minčių paplitimą tarp prieglobsčio prašytojų, ypač jaunų žmonių, neretai siejant tai būtent su užsitęsusiu gyvenimu nežinioje, lūkesčių neišsipildymu ir rizika atsidurti socialiniame užribyje. Raginame atkreipti dėmesį į tai, kad laiku suteikta psichosocialinė parama yra kritiškai svarbus veiksnys didelei daliai užsieniečių, kurie ryžosi palikti savo kilmės šalį, atsiskyrė nuo artimųjų ir pradeda naują gyvenimo etapą nepažįstamoje šalyje. Tokio pobūdžio paramos teikimas turėtų tapti neatsiejama prieglobsčio prašytojų priėmimo sistemos dalimi, užtikrinant jos teikimą visiems prieglobsčio prašytojams, įskaitant gyvenančius savo pasirinktoje gyvenamojoje vietoje.

IŠNAŠOS

[1] Žr. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 79 str. 2 d.:
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.232378/asr>

[2] Žr. Ten pat.

[3] Remiantis Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 47 str. 1 ir 2 dalimis, būtinaja medicinos pagalba ir kitomis būtinomis asmens sveikatos priežiūros paslaugomis vadinama pagalba ir paslaugos, kurių nesuteikus paciento sveikatos būklė galėtų pablogėti tiek, kad jam prireiktų skubiosios medicinos pagalbos paslaugų:
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5905/asr>

[4] Žr. Aiškinamąjį raštą dėl įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ Nr. IX-2206 pakeitimo įstatymo projekto:
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/7a8e24d0d7c011ea8f4ce1816a470b26>

[5] Remiantis Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 81 str. 1 dalimi, prašymas suteikti prieglobstį turi būti išnagrinėtas iš esmės kuo greičiau, bet ne vėliau kaip per 6 mėn. nuo prašymo suteikti prieglobstį pateikimo dienos, o teismui priėmus sprendimą įpareigoti MD išnagrinėti prašymą suteikti prieglobstį iš naujo, – kuo greičiau, bet ne vėliau kaip per 3 mėn. nuo šio teismo sprendimo įsigaliojimo dienos.

[6] Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 71 str. numato, kad prieglobsčio prašytojas įgyja teisę dirbti, jeigu per 6 mėn. nuo prašymo suteikti prieglobstį pateikimo dienos MD nepriėmė sprendimo dėl prieglobsčio suteikimo ne dėl prieglobsčio prašytojo kaltės.

[7] Žr. Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005 m. spalio 12 d. įsakymo Nr. 1V-329 „Dėl Leidimų laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje užsieniečiams išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo:
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/15820b9036ec11eeb4b9a076396dcf81>

[8] Žr. Migracijos metraščiai, Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos:
<https://migracija.lrv.lt/lt/statistika/migracijos-metrasciai>

[9] Žr. 2017 m. Baltarusijos protestai, Wikipedia: https://en.wikipedia.org/wiki/2017_Belarusian_protests

[10] Žr. 2023 m. prieglobsčio statistika, Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos:
<https://migracija.lrv.lt/lt/statistika/prieglobscio-statistika>

[11] Žr. 2021 m. prieglobsčio statistika, Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, archyvinė kopija: <http://web.archive.org/web/20211105182051/https://migracija.lrv.lt/lt/statistika/prieglobscio-skyriaus-statistika/statistika-1/2021-metai>

[12] Tuo atveju, jeigu pateikiami neoficialūs duomenys nėra tikslūs, LRK ragina atsakingas institucijas teikti savo pastabas bei siūlyti korekcijas.

[13] Žr. Informacija Baltarusijos piliečiams, Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, archyvinė kopija: <http://web.archive.org/web/20230905060701/https://www.migracija.lt/documents/20123/0/00-infoBY.pdf>

[14] Žr. Lietuvos Raudonasis Kryžius. (2023 m. vasaris). Asmens tapatybę patvirtinančių dokumentų neturinčių užsieniečių prieiga prie mokėjimo paslaugų Lietuvoje: iššūkiai ir galimybės: <https://redcross.lt/veiklos/prieglobscio-ir-migracijos-programa/advokacija/>

[15] Remiantis Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 43 str. 8 dalimi, prieglobsčio prašytojai neturi teisės į šeimos susijungimą, t. y. teisę susijungti su užsienyje likusia šeima tokie asmenys įgyja tik po to, kai jiems suteikiamas prieglobstis ir išduodamas leidimas gyventi. Šiuo klausimu taipogi paminėtina, kad, pvz., pabėgėlių iš Baltarusijos šeimos nariai nebeturi galimybės kreiptis dėl vizos (nebent dėl prašymo išduoti vizą pateikimo tarpininkauja Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija), kadangi jų atžvilgiu taikomas Lietuvos Respublikos ribojamųjų priemonių dėl karinės agresijos prieš Ukrainą nustatymo įstatymas (<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c8be0122e00f11eda305cb3bdf2af4d8>), taip pat Baltarusijoje neveikia išorės paslaugų teikėjas, per kurį pabėgėlių iš Baltarusijos šeimos nariai galėtų kreiptis dėl leidimo gyventi (išorės paslaugų teikėjų sąrašas: <https://www.migracija.lt/documents/20123/0/IPT-kontaktai.pdf/7f95e1c5-7654-e350-02a2-6f96a0241ba1?t=1670311793795>). Tokiu būdu, netgi po to, kai asmeniui suteikiamas prieglobstis ir išduodamas leidimas gyventi Lietuvoje, neretai jis susiduria su tolesniais sunkumais susijungiant su kilmės šalyje likusia šeima.

- [16] Žr. Migracijos metraščiai, Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, 2022 m. migracijos metraštis: https://migracija.lrv.lt/uploads/migracija/documents/files/2022_Migracijos_metrastis.pdf
- [17] Žr. 2023 m. prieglobsčio statistika, Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos: <https://migracija.lrv.lt/lt/statistika/prieglobscio-statistika>
- [18] Žr. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2022 m. veiklos ataskaita, 2023 m. kovo 1 d., 28 pav. „Priimta Migracijos departamento sprendimų dėl prieglobsčio suteikimo / nesuteikimo per nustatytus terminus, dalis, ne mažiau kaip, proc.“ (80 psl.): https://vrm.lrv.lt/uploads/vrm/documents/files/00000_VRM_2022%20m_veiklos_ataskaita_skelbti.pdf
- [19] Žr. Prieglobsčio Lietuvoje pasiprašęs baltarusis neapsikentė: ėmėsi radikalių priemonių, Delfi.lt, 2023 m. gegužės 19 d.: <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/prieglobscio-lietuvoje-pasiprases-baltarusis-neapsikente-emesi-radikaliu-priemoniu.d?id=93396617>
- [20] Pokalbis su prieglobsčio prašytoju vyko 2023-03-28.
- [21] Skaičiuojamas laikotarpis nuo prašymo suteikti prieglobstį pateikimo (metai ir mėnuo) iki LRK vykdytos apklausos atlikimo datos. Einamasis mėnuo, kai buvo pateiktas prašymas, neskaičiuojamas, t. y. pradedama skaičiuoti nuo kito mėnesio.
- [22] Čia ir toliau turimas omenyje MD išduodamas užsieniečio registracijos pažymėjimas (URP), kuriame nurodoma, kad užsienietis turi teisę dirbti. Cituojamuose atsakymuose užsieniečiai turimą URP įvardija įvairiais terminais.
- [23] Atskaitos tašku paimtas minimalus atlyginimas Lietuvoje 2023 metais, t. y. 633 Eur neto („į rankas“).
- [24] Bendras LRK ir Lietuvos Caritas projektas, kurio rėmuose buvo teikta parama prieglobsčio prašytojams, baigėsi 2023-06-30.
- [25] 2022 m. pabaigoje įsigaliojusi tvarka numato, kad leidimą gyventi Lietuvoje ar nacionalines vizas pretenduojantiems gauti Rusijos Federacijos ir Baltarusijos piliečiams bus privaloma pildyti specialų klausimyną. Daugiau – žr. Apsigyventi Lietuvoje pageidaujantiems užsieniečiams – specialus klausimynas, 2022 m. gruodžio 5 d., Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos: <https://migracija.lrv.lt/lt/naujienos/apsigyventi-lietuvoje-pageidaujantiems-uzsienieciams-specialus-klausimynas>
- [26] Žr. Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 71 str. 1 ir 2 dalis
- [27] Žr. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.270342/asr>
- [28] Žr. Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.279123/asr>
- [29] Žr. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1327/asr>
- [30] Žr. Noriu gauti prieglobstį LR / I want to get asylum in the LR, MIGRIS (Elektroninės migracijos paslaugos) / MIGRIS (Electronic migration services): <https://www.migracija.lt/noriu-gauti-prieglobst%C4%AF-lr>
- [31] Šiuo metu Lietuvos Respublikos Seime svarstomas Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ Nr. IX-2206 2, 3, 4, 5, 11, 28, 32, 44, 58, 62, 67, 71, 79, 85, 94, 99, 100, 101, 102, 103/1, 104, 105/2, 105/3, 105/4, 106/1, 108, 113, 114, 115, 115/1, 118, 123, 125, 140/8, 140/18, 140/19, 140/21, 140/28 straipsnių ir priedo pakeitimo ir 140/16 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/fab555c0fb8a11edbc0bd16e3a4d3b97>
- [32] Žr. Prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašo 35 punktą, kuriame apibrėžiama, kad pažeidžiamumo įvertinimo išvadą MD teikia VSAT, PPC arba „kita kompetentinga organizacijos ar įstaiga“: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/0a918630dc0311e59019a599c5cbd673/asr>
- [33] Žr. Ten pat, 101 punktą.

[34] Išsamiau apie Projektų finansavimo sąlygų aprašą (toliau – PFSA), kuriuo vadovaujantis buvo finansuojami užsieniečių integracijos centrai Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje (PMIF- 2.1.2- K- 02): <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/61193ac0b29711e98451fa7b5933515d> (žr. redakciją nuo 2020 m. kovo 4 d.) ir taip pat PFSA, kuriuo vadovaujantis buvo finansuojama pagalba prieglobsčio prašytojams Pabradėje ir Vilniuje (PMIF-1.1.4- K-02): <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/1b515f670d3b11e98a758703636ea610?jfwid=-1c2dtebbxm>

[35] Šiuo metu Lietuvos Respublikos Seime svarstomas Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ Nr. IX-2206 2, 3, 4, 5, 11, 28, 32, 44, 58, 62, 67, 71, 79, 85, 94, 99, 100, 101, 102, 103/1, 104, 105/2, 105/3, 105/4, 106/1, 108, 113, 114, 115, 115/1, 118, 123, 125, 140/8, 140/18, 140/19, 140/21, 140/28 straipsnių ir priedo pakeitimo ir 140/16 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/fab555c0fb8a11edbc0bd16e3a4d3b97>

[36] Žr. Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo 6 str. 1 ir 2 dalis: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.28356/asr>

[37] Žr. Ten pat, 6 str. 5 dalį.

[38] Žr. Ten pat, 6 str. 4 dalį.

[39] VLK informacija pateikiama 2023-05-26 data.

[40] Žr. Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo 6 str. 5 dalį

[41] Žr. 2022 m. gegužės 17 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymą Nr. V-976 „Dėl Būtinųjų asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo tvarkos ir masto aprašo patvirtinimo“: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/60445630d5de11ec8d9390588bf2de65/asr>

[42] Žr. 2004 m. balandžio 8 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymą Nr. V-208 „Dėl Būtiniosios medicinos pagalbos teikimo tvarkos ir masto aprašo patvirtinimo“: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.230805/asr>

[43] Žr., pvz., UNHCR Discussion Paper Fair and Fast – Accelerated and Simplified Procedures in the European Union, 25 July 2018: <https://www.refworld.org/docid/5b589eef4.html>

[44] Žr. Lietuvos Raudonasis Kryžius. (2023 m. vasaris). Asmens tapatybę patvirtinančių dokumentų neturinčių užsieniečių prieiga prie mokėjimo paslaugų Lietuvoje: iššūkiai ir galimybės: <https://redcross.lt/wp-content/uploads/2022/09/ASMENS-TAPATYBE-PATVIRTINANCIU-DOKUMENTU-NETURINCIU-UZSIENIECIU-PRIEIGA-PRIE-MOKEJIMO-PASLAUGU-LIETUVOJE-LT-2023.pdf>

[45] Žr. Ministry of the Interior | Lekšlietu Ministrija. (2021, February 18). Turpmāk patvērums meklētāji varēs ātrāk sākt strādāt algotu darbu [In the future, asylum seekers will be able to take up paid employment more quickly]. <https://www.iem.gov.lv/lv/jaunums/turpmak-patveruma-mekletaji-vares-atrak-sakt-stradat-algotu-darbu>

PRIEDAI

Priedas Nr. 1. Klausimynas savo pasirinktoje gyvenamojoje vietoje gyvenantiems prieglobsčio prašytojams

Bendroji informacija

1. Kokia jūsų kilmės šalis?
2. Kokia jūsų lytis?
  - a) Moteris;
  - b) Vyras;
  - c) Kita;
  - d) Nenoriu atskleisti.
3. Kokia jūsų šeimyninė situacija?
  - a) Gyvenu vienas(-a);
  - b) Gyvenu su kitais šeimos nariais (tik suaugusieji);
  - c) Gyvenu su kitais šeimos nariais (įskaitant nepilnamečius).
4. Ar jūs turite pažeidžiamumą / spec. poreikių (lėtinės ligos, negalia, nedarbingumas, nėštumas, kt.)? (TAIP/NE)
  - 4.1. Jei taip, ar tuo pagrindu gaunate kokią nors valstybės paramą? (detalizuoti)

Pragyvenimas ir prieiga prie paslaugų

5. Ar turite teisę dirbti? (TAIP/NE)
  - 5.1. Jei ne, detalizuokite priežastis, kodėl?
  - 5.2. Ar šiuo metu dirbate?
    - a) Dirbu oficialiai Lietuvoje;
    - b) Dirbu neoficialiai Lietuvoje;
    - c) Dirbu nuotoliniu būdu ne Lietuvoje;
    - d) Šiuo metu nedirbu.
  - 5.3. Jei nedirbate, iš kokių lėšų pragyvenate? (galimi keli atsakymų variantai)
    - a) Gyvenu pas giminaičius/pažįstamus;
    - b) Turiu asmeninių santaupų;
    - c) Gaunu pinigines perlaidas iš artimųjų užsienyje;
    - d) Išlaiko kiti dirbantys šeimos nariai;
    - e) Kita (detalizuoti).
6. Kokios mėnesinės jūsų namų ūkio pajamos?
  - a) Mažiau nei 633 Eur;
  - b) Daugiau nei 633 Eur;
  - c) Daugiau nei 1 000 Eur.
7. Ar šiuo metu gaunate kokią nors papildomą pagalbą iš NVO? (TAIP/NE)
  - 7.1. Jei taip, detalizuokite, kokią gaunate pagalbą
8. Ar turite prieigą prie sveikatos priežiūros paslaugų? (TAIP/NE)
  - 8.1. Jei ne, detalizuokite priežastis, kodėl? (atviras klausimas)
  - 8.2. Kokios jūsų mėnesinės išlaidos sveikatos priežiūrai (paslaugos, vaistai, kt.)? (detalizuoti)
9. Ar svarstėte apie galimybę gyventi valstybės išlaikomame migrantų centre? (TAIP/NE)
  - 9.1. Jei taip, papasakokite daugiau apie susiklosčiusias aplinkybes (atviras klausimas)
10. Ar žinote, kur ieškoti aktualios teisinės ir kitokio pobūdžio informacijos prieglobsčio, registracijos, sveikatos priežiūros, švietimo, socialinių garantijų ir kt. klausimais? (TAIP/NE)

10.1.1. Jei taip, detalizuokite, kur ieškote arba kur ieškotumėte?

10.1.2. Jei ne, detalizuokite priežastis, kodėl?

11. Ar jūs turite Lietuvoje veikiančio banko sąskaitą?

11.1. Jei ne, detalizuokite priežastis.

Migracijos klausimai

12. Kada pateikėte prašymą dėl prieglobsčio suteikimo Lietuvoje? (metai, mėnuo)

13. Ar nuo tada, kai pateikėte prieglobsčio prašymą, su jumis buvo susisiekę Migracijos departamento specialistai? (TAIP/NE)

13.1. Jei taip, kokių klausimų? (galimi keli atsakymų variantai)

a) Dėl planuojamos apklausos;

b) Dėl trūkstamų dokumentų/įrodymų pateikimo;

c) Dėl kitų terminų, susijusių su procesiniais veiksmais (galimo vėlavimo, kt.);

d) Kita (detalizuoti).

14. Ar Migracijos departamento specialistas jau atliko jūsų apklausą? (TAIP/NE)

14.1. Jei taip, kada vyko jūsų apklausa? (metai, mėnuo)

14.2. Jei taip, ar jums buvo nurodyti tolesni preliminarūs sprendimo dėl prieglobsčio priėmimo terminai? (TAIP/NE)

15. Ar nuo prieglobsčio prašymo pateikimo dienos jūs savo iniciatyva bandėte susisiekti su Migracijos departamentu? (TAIP/NE)

15.1. Jei taip, kokių klausimų? (atviras klausimas)

15.2. Jei taip, kokių būdu susisiektėte/bandėte susisiekti? (galimi keli atsakymų variantai)

a) Apsilankymas teritoriniame Migracijos departamento skyriuje;

b) El. paštu;

c) Telefonu.

15.3. Jei taip, ar jums buvo suprantamai ir detaliam atsakyta?

a) Taip;

b) Ne;

c) Iš dalies (detalizuoti).

15.4. Jei taip, apytiksliai per kiek laiko buvo atsakyta (detalizuoti)

16. Ar jūs žinote, koks Migracijos departamento specialistas yra atsakingas už jūsų prieglobsčio prašymo nagrinėjimą? (TAIP/NE)

16.1. Jei taip, ar turite jo/jos kontaktus, galimybę su juo susisiekti? (TAIP/NE)

16.2. Jei taip, detalizuokite ar tarp jūsų ir minėto Migracijos departamento specialisto vyksta kokia nors komunikacija? (atviras klausimas)

17. Ar jūs susiduriate su kokiomis nors problemomis laukdami Migracijos departamento sprendimo jūsų prieglobsčio byloje? (TAIP/NE)

17.1. Jei taip, detalizuokite su kokiomis problemomis? (atviras klausimas)

17.2. Jei taip, ar informavote apie tai Migracijos departamentą? (TAIP/NE)

17.2.1. Jei taip, kaip į tai sureagavo Migracijos departamentas? (atviras klausimas)

18. Papildomas klausimas nurodžiusiems, kad gyvena su kitais šeimos nariais:

18.1. Ar kitų jūsų šeimos narių laukimo dėl sprendimo priėmimo terminas yra analogiškas ar praktika buvo iš esmės skirtinga?

18.2. Jei skirtinga, detalizuokite kitų šeimos narių atžvilgiu taikytus skirtingus terminus, aplinkybes ir kt. (atviras klausimas)

Priedas Nr. 2. Klausimynas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai

1. Kokios socialinės garantijos, remiantis galiojančiais teisės aktais, yra numatytos savo pasirinktoje vietoje gyvenantiems prieglobsčio prašytojams, nepriklausomai nuo jų amžiaus, pažeidžiamumo ir specialiųjų poreikių?
  - 1.1. Kur savo pasirinktoje vietoje gyvenantys prieglobsčio prašytojai gali kreiptis, kad gautų informacijos apie jiems priklausančias socialines garantijas?
2. Kokios Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VRM) žinioje esančios ir į savo pasirinktoje vietoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygų užtikrinimą orientuotos finansinės / paramos priemonės buvo įgyvendinamos pastaraisiais metais (imant ataskaitinį laikotarpį iki 2023 m. sausio 1 d.)?
  - 2.1. Detalizuokite įgyvendintų priemonių apimtį ir pajėgumus atliepti atitinkamą savo pasirinktoje vietoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų skaičių.
3. Kokios VRM žinioje esančios ir į savo pasirinktoje vietoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygų užtikrinimą orientuotos finansinės / paramos priemonės yra įgyvendinamos šiuo metu? Jei priemonės yra įgyvendinamos šiuo metu, prašome detalizuoti numatytą įgyvendinamų priemonių trukmę laiko atžvilgiu.
  - 3.1. Detalizuokite įgyvendinamų priemonių apimtį ir pajėgumus atliepti atitinkamą savo pasirinktoje vietoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų skaičių.
4. Kokias VRM žinioje esančias ir į savo pasirinktoje vietoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygų užtikrinimą orientuotas finansines / paramos priemones planuojama įgyvendinti artimiausioje perspektyvoje (2023-2024 m. periodui)?
  - 4.1. Detalizuokite priemonių apimtį ir pajėgumus atliepti atitinkamą savo pasirinktoje vietoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų skaičių.
5. Kokios papildomos socialinės garantijos, remiantis galiojančiais teisės aktais, yra numatytos savo pasirinktoje vietoje gyvenantiems prieglobsčio prašytojams, atsižvelgiant į individualias aplinkybes dėl jų pažeidžiamumo?
6. Kokių priemonių imasi MD esant indikacijai, kad prieglobsčio prašytojas(-a) turi pažeidžiamumo požymių ir/ar specialiųjų poreikių, įskaitant tuos atvejus, kai prieglobsčio prašytojas(-a) pageidauja gyventi savo pasirinktoje vietoje?
7. Kaip atliekamas kompleksinis savo pasirinktoje vietoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų pažeidžiamumo vertinimas ir kokia institucija yra atsakinga už šią procedūrą?
8. Apibūdinkite, kaip veikia prieglobsčio prašymų paskirstymo mechanizmas, siekiant užtikrinti kuo efektyvesnį jų nagrinėjimą? Jeigu tam tikriems prašymams teikiamas prioritetas, prašome įvardinti, kokiais kriterijais vadovaujantis teikiami prioritetai?
9. Kiek prieglobsčio prašymų 2022 m. MD išnagrinėjo laikantis LR įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 81 str. nustatytų terminų (atskiriant prašymus, nagrinėjamus skubos tvarka ir bendra tvarka)?
10. Kiek prieglobsčio prašymų 2022 m. MD išnagrinėjo viršijant LR įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 81 str. nustatytus terminus (atskiriant prašymus, nagrinėjamus skubos tvarka ir bendra tvarka)?
11. Kiek iš esmės bendra tvarka nagrinėjamų prieglobsčio prašymų šiuo metu yra nagrinėjama ilgiau nei 6 mėn.?
  - 11.1. Dėl kokių priežasčių šie prieglobsčio prašymai yra nagrinėjami ilgiau nei 6 mėn.?
12. Kiek prieglobsčio prašymų, teismui gražinus nagrinėti iš naujo, šiuo metu yra nagrinėjama ilgiau nei 3 mėn.?

13. Kiek prieglobsčio prašymų šiuo metu yra nagrinėjama ilgiau nei 1 metus (atskirai išskiriant bylas, gražintas teismo instancijų)?
- 13.1. Dėl kokių priežasčių šie prieglobsčio prašymai yra nagrinėjami ilgiau nei 1 metus?
14. Kokia 2022 m. buvo vidutinė prieglobsčio prašymų nagrinėjimo trukmė?
15. Koks 2022 m. buvo vidutinis periodas, per kurį MD atliko prieglobsčio prašytojo(-os) apklausą nuo to momento, kai yra registruojamas prašymas?
16. Ar MD yra numatytas veiksmų algoritmas informuojant prieglobsčio prašytojus apie vėluojančius sprendimus dėl prieglobsčio suteikimo?
- 16.1. Jei taip, aprašykite jį (kokiame etape ir kieno iniciatyva vyksta informavimas, ar paaiškinamos priežastys, dėl kurių konkrečiu atveju sprendimas nepriimtas laiku, ar informuojama apie numatomą sprendimo priėmimo laiką ir pan.).
- 16.2. Jei ne, kaip prieglobsčio prašytojai gali sužinoti apie vėluojančius jų prašymų nagrinėjimo terminus?
17. Ar prieglobsčio prašytojai yra informuojami, koks MD specialistas(-ė) yra atsakingas(-a) už jo/jos prašymo nagrinėjimą?
- 17.1. Kokiame procedūros etape vyksta toks informavimas?
- 17.2. Kokia atsakingo specialisto(-ės) kontaktinė ir/ar kitokio pobūdžio informacija pateikiama prieglobsčio prašytojams?
- 17.3. Kokiais būdais už sprendimų dėl prieglobsčio suteikimo nagrinėjimą atsakingi MD specialistai palaiko kontaktą su prieglobsčio prašytojais, kurių prašymus nagrinėja, taip užtikrinant Prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašo 89 p. punkte numatytą pareigą bendradarbiauti su prieglobsčio prašytoju(-a)?
18. Ar tam tikrų prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimo prioretizavimui turi įtakos MD iš prieglobsčio prašytojų gaunama informacija, kad dėl užsitęsusio nagrinėjimo prieglobsčio prašytojas(-a) susiduria su atitinkamomis problemomis sprendžiant darbo, judėjimo, paslaugų gavimo ir kitus aktualius klausimus?

Priedas Nr. 3. Klausimynas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai

1. Kokios Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – SADM) žinioje esančios ir į savo pasirinktoje vietoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygų užtikrinimą orientuotos finansinės / paramos priemonės buvo įgyvendinamos pastaraisiais metais (imant ataskaitinį laikotarpį iki 2023 m. sausio 1 d.)?
  - 1.1. Detalizuokite įgyvendintų priemonių apimtį ir pajėgumus atliepti atitinkamą savo pasirinktoje vietoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų skaičių.
2. Kokios SADM žinioje esančios ir į savo pasirinktoje vietoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygų užtikrinimą orientuotos finansinės / paramos priemonės yra įgyvendinamos šiuo metu? Jei priemonės yra įgyvendinamos šiuo metu, prašome detalizuoti numatytą įgyvendinamų priemonių trukmę laiko atžvilgiu.
  - 2.1. Detalizuokite įgyvendinamų priemonių apimtį ir pajėgumus atliepti atitinkamą savo pasirinktoje vietoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų skaičių.
3. Kokias SADM žinioje esančias ir į savo pasirinktoje vietoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygų užtikrinimą orientuotas finansines / paramos priemones planuojama įgyvendinti artimiausioje perspektyvoje (2023-2024 m. periodui)?
  - 3.1. Detalizuokite priemonių apimtį ir pajėgumus atliepti atitinkamą savo pasirinktoje vietoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų skaičių.
4. Kokios kitos / papildomos SADM žinioje esančios priemonės ir / ar socialinės garantijos, skirtos savo pasirinktoje vietoje gyvenančių prieglobsčio prašytojų poreikiams atliepti, yra užtikrinamos?
5. Kur savo pasirinktoje vietoje gyvenantys prieglobsčio prašytojai gali kreiptis, kad gautų informacijos apie jiems priklausančias socialines garantijas?
  - 5.1. Ar SADM yra numačiusi algoritmą, kaip pasiekti būtent savo pasirinktoje vietoje gyvenančius prieglobsčio prašytojus? Jei taip – prašome detalizuoti.

Priedas Nr. 4. Klausimynas Valstybinei ligonių kasai prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos

1. Ar (jei taip – kur) skelbiama informacija, kur ir kokiais būdais prieglobsčio prašytojai gali kreiptis dėl unikalios Draudžiamosios identifikavimo kodo (toliau – DIK) jiems suteikimo?
2. Kiek prieglobsčio prašytojų 2022 m. kreipėsi į Valstybinę ligonių kasą prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – VLK) dėl DIK suteikimo?
  - 2.1. Kokiais būdais prieglobsčio prašytojai kreipėsi / kreipiasi dėl DIK suteikimo 2022 m.?
  - 2.2. Kokią prieglobsčio prašytojų kreipimūsi dėl DIK suteikimo dalį 2022 m. sudaro kreipimaisi tarpininkaujant NVO ir / ar kitiems tretiesiems asmenims?
3. Kiek prieglobsčio prašytojų 2023 m. kreipėsi į VLK dėl DIK suteikimo?
  - 3.1. Kokiais būdais prieglobsčio prašytojai kreipėsi / kreipiasi dėl DIK suteikimo 2023 m.?
  - 3.2. Kokią prieglobsčio prašytojų kreipimūsi dėl DIK suteikimo dalį 2023 m. sudaro kreipimaisi tarpininkaujant NVO ir / ar kitiems tretiesiems asmenims?
4. Kokiais būdais prieglobsčio prašytojai yra informuojami apie tai, kokios sveikatos priežiūros paslaugos jiems priklauso?
5. Kokios sveikatos priežiūros paslaugos priklauso prieglobsčio prašytojams, neturintiems asmens kodo?
  - 5.1. Ar sveikatos priežiūros paslaugų apimtis skiriasi teisę dirbti įgijusiems ir įsidarbinusiems prieglobsčio prašytojams, kurie neturi asmens kodo? Jei taip – prašome detalizuoti, kuo skiriasi.
6. Ar su psichikos sveikata susijusios paslaugos prieglobsčio prašytojams priskirtinos prie būtinosios medicinos pagalbos paslaugų? Jei ne – koku būdu atliepami prieglobsčio prašytojų psichikos sveikatos paslaugų poreikiai.

**Lietuvos
Raudonasis
Kryžius**

**Konstitucijos pr. 7A, PC Europa, III a.
Vilnius, LT-09307
+370 659 71 598
info@redcross.lt**